

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

Generál Karel Kutlvašr

Životní osudy legionáře, vojenského velitele

Pražského povstání a oběti poučkových procesů

Bakalářská diplomová práce

Ondřej Holba

Vedoucí práce: Mgr. Bc. Markéta Bártová

Olomouc

2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací s názvem *Generál Karel Kutlvašr. Životní osudy legionáře, vojenského velitele Pražského povstání a oběti poúnorových procesů* vypracoval samostatně, pod odborným vedením vedoucí práce a na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 19. srpna 2019

.....

Podpis

Na tomto místě bych chtěl poděkovat své vedoucí bakalářské práce Mgr. Bc. Markétě Bártové za odborné vedení práce, vstřícnost, cenné rady a připomínky, které mi během psaní poskytla. Dále chci poděkovat své rodině a blízkým za podporu.

Obsah

Úvod.....	5
Zhodnocení pramenů a literatury.....	8
1 Divizní generál Karel Kutlvašr.....	14
1.1 Raný život a služba v legiích.....	14
1.2 Vojenská kariéra v Československu.....	18
1.3 Období okupace a Květnové povstání.....	20
1.4 Poválečná léta.....	33
2 5. oddělení HŠ MNO a skupina „Pravda zvítězí“.....	35
3 Vyšetřování skupiny a soudní proces s Karlem Kutlvašrem.....	45
4 Vězení a život po propuštění.....	57
5 Revize případu a soudní rehabilitace.....	60
Závěr.....	66
Resume.....	70
Seznam pramenů a literatury.....	71
Seznam příloh.....	75

Úvod

Když generál Rudolf Toussaint 8. května 1945 podepisoval podmínky německé kapitulace, dojednané generálem Kutlvašem a Národní radou, vyslovil Kutlvašr neblahou předtuchu: „*Toto bude mít ještě dohru.*“ A skutečně, tím, jakým způsobem byla za velení Karla Kutlvašra v Praze přijata německá kapitulace, se znelíbil pozdějšímu režimu. Ve svobody znovunabytém státě, tentokrát orientovaném na východ, přistála velmi brzy dikce Sovětského svazu socialistických republik (SSSR), která vyžadovala odstranění z veřejného života a dokonce i potrestání osob, které přijaly kapitulaci Němců. Všichni, kteří se na její formě i průběhu podíleli, byli označeni za nepřátele SSSR a jejich kariéry i osobní životy začaly být ztrpčovány postupy tehdejších mocných. Nakonec se válečný zločinec Toussaint a národní hrdina Kutlvašr potkali ve stejném vězení, oba s doživotními tresty. Jak je možné, že bývalý legionářský důstojník, československý voják a později generál, vojenský velitel Pražského povstání, skončil ve výslužbě a posléze ve vězení?

Léta 1945-1948 v Československu se nesla v duchu zápasu o politickou moc. S tím byla neoddelitelně spojena i snaha o ovládnutí armády. Komunistická strana Československa (KSČ) se tak podle stalinského vzoru za dohledu SSSR intenzivně zaměřovala na „očistu“ československého vojska, a to zejména důstojnického sboru. Perzekvováni byli legionáři, prvorepublikoví vojáci „buržoazního“ původu, odbojáři, příznivci jiných politických stran a názorů a další osoby, které nastolujícímu se režimu nevyhovovaly. Prakticky okamžitě po převzetí moci KSČ v únoru 1948 nabrala decimace důstojnictva na základě „kádrových“ prověrek nebývalých rozměrů. Často však nebyla konečným vyrovnáním účtů se skutečnými či domnělymi nepřáteli nového režimu. Po první vlně perzekucí, spočívajících zejména v profesní likvidaci „nepohodlných“ vojáků, následovaly politicky motivované soudní procesy. Na personálních čistkách i jejich přípravě se výraznou měrou podílela Hlavní správa

Obranného zpravodajství (HS OBZ), později přeměněná na 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany (HŠ MNO).

Karel Kutlvašr se stal jednou z mnoha vojenských osob, které byly ihned po únoru 1948 vyloučeny z armády a nakonec patřil i k důstojníkům, kteří skončili v osidlech obávaného 5. oddělení HŠ MNO (dále jen 5. oddělení) a následně před vojenským soudem. V celé záležitosti sehrál klíčovou roli další vysoce postavený důstojník, zároveň však spolupracovník 5. oddělení, podplukovník Josef Hruška. Hruška z pověření zpravodajského důstojníka plukovníka Richarda Mysíka zformoval odbojovou skupinu „Pravda zvítězí“ a snažil se naplnit i jeden z požadavků, aby postavil do jejího čela významnou vojenskou osobnost s autoritou a politickým potenciálem. V té době se již Karel Kutlvašr nacházel v nechtěné výslužbě, stále však byl ideálním kandidátem na tento post. Nasazování tzv. agentů-provokátérů, jímž Josef Hruška nepochybně byl, nebylo v dané době zcela neobvyklým způsobem eliminace opozičního smýšlení již v samém, i třeba uměle vyvolaném zárodku.

Dne 16. května 1949 byl Karel Kutlvašr Státním soudem v Praze v procesu, označeném jako „Kutlvašr a spol.“, uznán vinným ze spáchání zločinu velezrady, odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí a současně degradován na vojína v záloze. Spolu s ním byly odsouzeny další osoby, které byly, stejně jako on, režimem považovány za vedoucí osobnosti rozvětvené organizace s názvem „Pravda zvítězí“, o jejíž zformování do výsledné podoby se velkou měrou zasloužil právě Josef Hruška. Ten byl však sám v procesu obviněn a nakonec za organizování odbojové činnosti odsouzen k smrti a popraven. Nakolik byla tedy Hruškova skupina vykonstruovanou provokací, či skutečnou odbojovou organizací?

Protože Bedřichem Reicinem vedené 5. oddělení sáhlo k likvidaci skupiny poměrně brzy, naskytá se otázka, zda byl Kutlvašr do organizace významněji zapojen a vyvinul skutečnou odbojovou činnost, nebo se pouze dostavil na vyžadovanou schůzku s odbojáři,

kteřá jej posléze před soudem kompromitovala. Sehrál tedy nevědomky roli uměle dosazené figurky, jež měla celému případu dodat patřičný lesk, nebo měl skutečně generál Kutlvašř stát v čele plánovaného vojenského puče? I toto je jedna ze základních otázek, na niž hledá předkládaná bakalářská práce odpověď.

S ohledem na fakt, že text se zabývá životními a profesními osudy Karla Kutlvašřa, je řazen chronologicky. První popisovanou etapou je Kutlvašřův raný život a služba v Československých legiích v Rusku, do kterých se přihlásil mezi prvními dobrovolníky. Po návratu do vlasti pokračoval ve vojenské kariéře, již se předkládaný text věnuje následně. V době okupace se Kutlvašř zapojil do odboje a nakonec stanul v čele Pražského květnového povstání, na které autor této bakalářské práce klade zvláštní důraz. Moskva totiž nahlížela na podmínky německé kapitulace jako na provinění vůči SSSR a vítězové z Května se rázem stali nepohodlnými osobami. Tady také autor hledá důvody, proč se Kutlvašř komunistickému režimu natolik znelíbil. Po krátkém shrnutí Kutlvašřova života po válce následuje kapitola, která tvoří stručný exkurz k činnosti 5. oddělení a vzniku skupiny „Pravda zvítězí“, protože spletitosti tehdejší politiky nemohou zůstat bez alespoň jednoduchého vysvětlení. Třetí kapitola zkoumá vyšetřování případu „Kutlvašř a spol.“ a následný proces, jehož výsledkem bylo generálovo dlouhodobé věznění. Předkládaný text tak dále popisuje období výkonu trestu a krátký zbytek života po propuštění. Poslední kapitola bakalářské práce se věnuje závěrům revize případu Karla Kutlvašřa a jeho soudní rehabilitaci, která přinesla do zkoumané problematiky nové a zásadní poznatky.

Volba tématu bakalářské práce byla z autorovy strany původně motivována zájmem a osobními sympatiemi k legionářům a jejich sibiřské anabázi. Při poznávání milníků Kutlvašřova života však autora zaujala komplikovaná problematika perzekuce vojenských osob a jejich metod. Nezákonnosti komunistického režimu jsou totiž stigmatem našeho

národa, které je stále živé a citlivé. Poznání chyb minulosti a poučení z nich je důležité pro život v přítomnosti, ve které vznikají chyby nové. V neposlední řadě je fascinující na příkladu života Karla Kutlvašra sledovat, jak vrtkavý dokáže být lidský osud.

Zhodnocení pramenů a literatury

Předkládaný text bakalářské práce vychází zejména ze studia archivních pramenů různého charakteru, uložených dnes v Archivu bezpečnostních složek (ABS) v Praze. Zde uchované prameny se vztahují zejména k událostem života Karla Kutlvašra za okupace během 2. světové války, a období po únoru 1948. Ve fondu (dále jen „f.“) Ústředna Státní bezpečnosti (f. 305) se jedná o deník velitelství „Bartoš“ *Boj o Prahu v květnu 1945*, dnes uchovávaný pod sign. 305-655-4, a spis k osobě podplukovníka Františka Bartoše, sign. 305-655-3. Dochovaly se také Kutlvašrovy vzpomínky *Pražské květnové povstání* ve fondu Sběrka různých písemností (Sb. S), sign. S-505-1.

Klíčové prameny, vztahující se ke Karlu Kutlvašrovi, se uchovaly ve vyšetřovacím spise, arch. č. V-5604 MV, který je dnes součástí stejnojmenného fondu. Dokumentuje vyšetřovací a soudní proces Kutlvašrovy kauzy a s ní spojených případů, obsahuje tedy výslechové protokoly, seznamy doličných předmětů, dodatečná šetření a také důležité dokumenty z původně jiných fondů, které do spisu byly v průběhu času vloženy.

Další materiál, o jehož existenci se autor předkládané práce dozvěděl na základě lustrace jména Karla Kutlvašra v ABS, je dokument označený jako *Zpráva o průběhu hlavního přelíčení proti Kutlvašrovi a spol. z 22. 5. 1949*. Zpráva je dnes uložena ve fondu Velitelství Státní bezpečnosti Praha (f. 310) pod samostatnou sign. 310-86-37. Jedná se o unikátní dokument, který již v době svého vzniku poukazoval na okolnosti průběhu procesu.

Druhým archivem, který uchovává nejvíce materiálů, vztahující se k osobě Karla Kutlvašra, je Vojenský ústřední archiv-Vojenský historický archiv (VÚA-VHA) v Praze. Zde se ve stejnojmenném fondu dochovaly *Kvalifikační listiny Karla Kutlvašra*, které podávají přehledné informace o jeho vojenské kariéře, ve fondu Hlavní správa soudů se pod sign. 21/9 uchoval dokument *Zpráva K. Vaše o závadách a nedostacích Státní prokuratury a Státního soudu v Praze ze dne 21. února 1950*. Zmíněná zpráva podává interní informace ke Kutlvašrově soudnímu procesu i k několika dalším okolnostem vyšetřování jeho případu.

Ve Sbírce Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb. (Sb. 255) se dále nachází Osobní spis Karla Kutlvašra, který obsahuje dokumenty k žádosti o osvědčení o účasti na druhém odboji, kterou podala za svého zemřelého manžela Jelizaveta Kutlvašrová v sedmdesátých letech.

Za účelem získání materiálů pro bakalářskou práci byl jejím autorem osloven i Národní archiv (NA) v Praze. Ve fondu Generální prokuratury (f. GP) se nachází soudní spisy z konce čtyřicátých let, kdy Kutlvašrova kauza probíhala, včetně pozdějších spisů, které vznikly v souvislosti s rehabilitačním řízením v šedesátých letech. Tyto dokumenty jsou uloženy pod spisovou značkou T 6/49. Ve fondu Správa Sboru nápravné výchovy (f. SSNV) se pak nachází Osobní vězeňský spis Karla Kutlvašra, který přináší informace o průběhu jeho věznění, a obsahuje například záznamy o kázeňských přestupcích, lékařské posudky či seznamy návštěv.

V souvislosti s prameny, které se k danému tématu vztahují, nelze opomenout edici *Československá justice v letech 1948–1953 v dokumentech*¹, vydanou Úřadem dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu (ÚDV) Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, v níž její autoři zpřístupnili přepisy klíčových pramenů ke Kutlvašrově případu.

¹ VOREL, Jaroslav - ŠIMÁNKOVÁ, Alena - BABKA, Lukáš: *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech. Díl 3*. Praha 2004.

Pokud se týká literatury, lze uvést, že jméno Karla Kutlvašra se v souvislosti s jeho kariérou v legiích objevuje v literatuře již na počátku dvacátých let minulého století. Mezi zřejmě první publikace, které jej zmiňují, a byly využity jako podklad k předkládané bakalářské práci, lze řadit *Pamětní knihu 1. střeleckého pluku Jana Husí*², jehož byl Kutlvašr velitelem či knihu *Můj Zborov*³, do níž Kutlvašr přispěl svými vzpomínkami na tuto legendární bitvu, jedná se tedy o velmi autentické zdroje informací k této dílčí etapě generálova života.

Osoba Karla Kutlvašra, a jeho význam v novodobých československých dějinách, byla v důsledku jeho střetu s komunistickou mocí z ryze ideologických důvodů až do roku 1989 zamlčována. V exilu však vyšla pro předkládaný text velmi přínosná publikace *Pražské povstání 1945*⁴, kterou redigoval Otakar Machotka. Jedná se o vzpomínky účastníků povstání a členů Národní rady, kteří byli v květnu v přímém spojení s Kutlvašrovým velitelstvím. Přináší tak autentické a jinde nezachycené informace zejména o vojensko-politických machinacích tohoto období.

Po pádu komunistického režimu vznikla první a doposud jediná Kutlvašrova biografie *Generál Karel Kutlvašr*⁵, jejímž autorem je Josef Slanina, přímý účastník a člen skupiny „Pražda zvítězí“, a historik Zdeňek Vališ. Publikace přibližuje jednotlivé aspekty Kutlvašrova života, přičemž klade důraz na události z období po roce 1948. Kniha je založena hlavně na studiu archiválií a osobních prožitcích autora, nabízí i fotografie a přetisk důležitých dokumentů. Je však docela logicky velmi subjektivní a zaujatá proti tehdejšímu režimu, dalo by se jí vytknout jednostranné předkládání informací a interpretace událostí. Řada uvedených informací či výkladů také není dostatečně ozdrojována.

2 LANGER, František: *Pamětní kniha 1. střeleckého pluku Jana Husí*. Praha 1920.

3 KUTLVAŠR, Karel: *Můj Zborov*. In: *Památce pětiletého výročí bitvy u Zborova*. Praha 1922, s. 42-44.

4 KRAJINA, Vladimír – MACHOTKA, Otakar – SCHWARZENBERG, František – KOTRLÝ, Josef – PEJŠA, Oskar: *Pražské povstání 1945*. Washington 1965.

5 SLANINA, Josef – VALIŠ, Zdeňek: *Generál Karel Kutlvašr*. Praha 1993.

Další autor, který se Kutlvašrovi věnoval, je vojenský historik Eduard Stehlík. Stehlík je autorem Kutlvašrova hesla v publikaci *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*⁶, které stručně přibližuje generálův život, jeho autor se ke generálovým osudům později vrátil i v knize *Legionáři s lipovou ratolestí I. Tváře československé armády – 16 generálů-legionářů*⁷, která v medailonech mapuje životy generálů-legionářů. Zmíněná publikace je však spíše populárně naučného charakteru, bohužel bez jakéhokoli zdrojování informací.

Po pádu komunistického režimu vyšlo několik publikací o Květném povstání, v souvislosti s kterým nejde Kutlvašra pominout. Z autorů, kteří mu věnovali mimořádnou pozornost, je třeba poukázat zejména na Jindřicha Marka, který se konci války Praze rozsáhle věnoval v několika publikacích, přičemž reflektoval zejména velení povstání. V knize *Barikáda z kaštanů*⁸ rovněž sepsal medailony vůdčích osobností, přičemž Kutlvašra uvádí na prvním místě. Zmínit je také nutné i publikaci *České národní povstání v květnu 1945*⁹ Václava Kurala a Zdeňka Štěpána, kteří se věnovali Květnému povstání v celém tehdejší Protektorátu a neopomenuli rozvést okolnosti velení této akce.

Soudnímu případu ve věci „Kutlvašr a spol.“ se kromě Slaniny a Vališe věnovala v kolektivní monografii *Jménem republiky! Osm případů zvlé komunistické justice*¹⁰ právnička Ivana Bláhová. Je evidentní, že ve svém díle značně vychází ze Slaninovy práce, důraz však pokládá zejména na průběh soudního řízení. Publikace nabízí rozsáhlé citace z archivních dokumentů, limitem je však nedostatečné zdrojování předkládaných informací, i chybějící informace, např. k osobám vyšetřovatelů 5. oddělení apod.

6 LÁNÍK, Jaroslav: *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Praha 2005.

7 STEHLÍK, Eduard – ČERNÝ, Karel. – CHRÁST, Radim: *Legionáři s lipovou ratolestí I. Tváře československé armády – 16 generálů-legionářů* (dále jen *Legionáři*). Žďár nad Sázavou 2013.

8 MAREK, Jindřich: *Barikáda z kaštanů. Pražské povstání v květnu 1945 a jeho skuteční hrdinové*. Cheb 2005.

9 KURAL, Václav – ŠTĚPÁNEK, Zdeněk: *České národní povstání v květnu 1945*. Praha 2008.

10 BLÁHOVÁ, Ivana – BLÁŽEK, Lukáš – BOŠTÍK, Martin – STARÁ, Tereza: *Jménem republiky! Osm případů zvlé komunistické justice*. Praha 2015.

Právě 5. oddělením a jeho metodami práce se bylo třeba v souvislosti s případem Karla Kutlvašra zabývat podrobněji. Objasnit činnost Obranného zpravodajství (OBZ), pozdějšího 5. oddělení, se v řadě svých odborných statí i publikací snažil vojenský historik František Hanzlík, jehož zásadní díla *Vojenské obranné zpravodajství v zápasu o politickou moc 1945-1950*¹¹ a *Diskriminace a perzekuce vojáků v Československu v letech 1945-1955*¹² vychází z podrobného studia pramenů a udávané informace jsou pečlivě zdrojovány, jsou tak ideální k poznání výše zmíněné problematiky. Podrobněji se také věnoval Bedřichu Reicinovi¹³ či Karlu Vašovi.¹⁴

Dále je třeba nutno zmínit knihu *Přejde vás smích... aneb Prokletí moci. 1948–1953: pohled do zákulisí politických zločinů*¹⁵ od spisovatele literatury faktu Romana Cílka, jež sbíral svědectví pamětníků. Umožnil tím náhled na Kutlvašrův případ prostřednictvím vzpomínek. Vyzpovídal například generálovu ženu Jelizavetu Kutlvašrovou, bývalého státního prokurátora Jana Vaňka, zmiňovaného Josefa Slaninu nebo administrativní pracovníci 5. oddělení Ludmilu Uhlířovou, která byla důležitým svědkem v odhalení činnosti této sekce.

V souvislosti s činností a příslušníky 5. oddělení, kteří sehráli klíčovou roli v Kutlvašrově poúnorové perzekuci, je třeba zmínit i stať drobnějšího rozsahu *Vojenské obranné zpravodajství (1945-1950)*¹⁶ z revue *Paměť a dějiny*, jejíž autorem je Ladislav Kudrna.

Činnosti a pracovní metody konkrétních pracovníků 5. oddělení, zejména tzv. výslechové skupiny, odkrývá a popisuje ve svých studiích Markéta Bártová. Jedná se o text

Ludvík Souček, přednosta výslechové skupiny 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva

11 HANZLÍK, František: *Vojenské obranné zpravodajství v zápasu o politickou moc 1945-1950* (dále jen *Vojenské obranné zpravodajství*). Praha 2003.

12 HANZLÍK, František: *Diskriminace a perzekuce vojáků v Československu v letech 1945-1955*. Praha 2015.

13 HANZLÍK, František: *Bez milosti a slitování. B. Reicin-fanatik rudého teroru*. Praha 2011.

14 HANZLÍK, František – POSPÍŠIL, Jan - POSPÍŠIL, Jaroslav: *Sluha dvou pánů*. Vizovice 1999.

15 CÍLEK, Roman: *Přejde vás smích... aneb Prokletí moci. 1948–1953: pohled do zákulisí politických zločinů*. Praha 2008.

16 KUDRNA, Ladislav: *Vojenské obranné zpravodajství (1945-1950). Vývoj, organizační struktury, personální obsazení*. *Paměť a dějiny - Revue pro studium totalitních režimů*, 2, 2008, č. 1, s. 76-89.

*národní obrany v letech 1949–1951*¹⁷, či studii o vyprovokovaném případě v režii 5. oddělení *Akce POHOŘELEČ*¹⁸ ze Sborníku Archivu bezpečnostních složek. Bártová je i autorkou statě s názvem „*Františku, ukaž mu, jaká je u tebe vojna, ať si dobytek nemyslí, že je na rekreaci.*“ *František Pergl, správce vojenské vazební věznice 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany v letech 1949–1951*¹⁹ ze Sborníku Národního muzea v Praze. Práce, které přináší další poznatky o činnosti 5. oddělení a metodách její výslechové skupiny, jsou „...
Řekl mi, že mi páni vzkazují, že chcípnu jako pes.“ *Případ pplk. Ludvíka Macháčka*²⁰ z revue Paměť a dějiny, a v neposlední řadě *Příslušníci vyšetřovací skupiny 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany a jejich podíl na perzekuci vojenských osob v letech 1948–1950*²¹ z kolektivní monografie *České, slovenské a československé dějiny 20. století XII*. Tyto studie důsledně čerpají informace z archivních dokumentů a nabízí rozsáhlý poznámkový aparát, v němž se nachází i biografické medailonky všech v textu zmiňovaných osob.

K obecným poznatkům o uchopení moci KSČ a politických procesech se vyjadřuje v díle *Komunistický režim a politické procesy v Československu*²² Karel Kaplan a Pavel Paleček. V knize se také zmiňují o kauze generála Kutlvašra, i proto, že se jednalo o jeden z prvních větších procesů po únorovém převratu.

17 BÁRTOVÁ, Markéta: *Ludvík Souček, přednosta výslechové skupiny 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany v letech 1949–1951* (dále jen *Ludvík Souček*). In: Sborník Archivu bezpečnostních složek, č. 14, Praha 2016, s. 109–134.

18 BÁRTOVÁ, Markéta: *Akce POHOŘELEČ*. In: Sborník Archivu bezpečnostních složek, č. 15, Praha 2017, s. 31–79.

19 BÁRTOVÁ, Markéta: „*Františku, ukaž mu, jaká je u tebe vojna, ať si dobytek nemyslí, že je na rekreaci.*“ *František Pergl, správce vojenské vazební věznice 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany v letech 1949–1951*. In: Sborník Národního muzea v Praze, řada A – historie (70), č. 3–4, 2016, s. 12–20.

20 BÁRTOVÁ, Markéta: „...*Řekl mi, že mi páni vzkazují, že chcípnu jako pes.*“ *Případ pplk. Ludvíka Macháčka*. Paměť a dějiny - Revue pro studium totalitních režimů, 11, 2017, č. 4, s. 62–72.

21 BÁRTOVÁ, Markéta: *Příslušníci vyšetřovací skupiny 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany a jejich podíl na perzekuci vojenských osob v letech 1948–1950* (dále jen *Příslušníci vyšetřovací skupiny*). In: KARPÍŠEK, Jaromír – STURZ, Zbyněk – BLÁHOVÁ Marie a kol.: *České, slovenské a československé dějiny 20. století XII*. Hradec Králové 2018, s. 201–212.

22 KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno 2001.

1 Divizní generál Karel Kutlvašr

1.1 Raný život a služba v legiích

Karel Kutlvašr se narodil 27. ledna 1895 v Michalovicích u dnešního Havlíčkova Brodu jako šesté dítě do rodiny sedláka Josefa Kutlvašra a Marie Magdaleny, rozené Fikarové.²³ Za čtyři roky Karlův otec zemřel, práce na hospodářství a výchova šesti dětí tak zůstala na samotné vdově.²⁴

Po absolvování obecné školy v Michalovicích a měšťanky v tehdejší Německé Brodě navázal Karel Kutlvašr úspěšným dvouletým studiem tamní obchodní školy. Poté nastoupil za šedesát korun měsíčně do firmy Jenč v Humpolci. Tu opustil v roce 1913 a vydal se na zkušenou do Kyjeva, kde pracoval až do války u firmy Vielwert a Dědina, která vyráběla zemědělské stroje.²⁵

Po vypuknutí první světové války povolilo carské Rusko českým a slovenským krajanům, kteří se dobrovolně hlásili do vojenských služeb, aby vytvořili zvláštní průzkumný a propagandistický oddíl, budoucí Českou družinu.²⁶ Mezi prvními přihlášenými k této jednotce byl i teprve devatenáctiletý Karel Kutlvašr. Zapsali jej jako střelce do 2. roty.²⁷ Po krátkém výcviku a slavnostní přísaze, konané v den svatého Václava, již 9. října 1914 odjeli na frontu k rakousko-uherským hranicím.²⁸

Karel Kutlvašr působil v roli rozvědčíka v několika plucích, než byl v únoru 1915 odeslán na léčení. V červnu se vrátil k 45. a následně 19. divizi, které byly při ústupu ruských jednotek. V tomto období byl povýšen na svobodníka a obdržel Řád svatého Jiří IV. stupně. Poté vystřídal opět několik zařazení, než se v květnu 1916 vrátil k československému

23 STEHLÍK, E.: *Legionáři*, s. 27.

24 SLANINA, J.: *c. d.*, s. 7.

25 Tamtéž, s. 7-8.

26 EMMERT, František: *Československé legie v Rusku*. Praha 2018, s. 11.

27 VÚA-VHA, fond Kvalifikační listiny, *Kvalifikační listina Karla Kutlvašra*, nedat., nestr. [s. 3].

28 SLANINA, J.: *c. d.*, s. 10.

střeleckému pluku, který vznikl přeměnou České družiny. Za prokázané hrdinství byl postupně povyšován, složil důstojnickou zkoušku a 8. června 1916 povýšil na praporčíka a stal se velitelem půlroty 2. roty 1. československého střeleckého pluku Mistra Jana Husi.²⁹ S ní se zúčastnil Brusilovovy ofenzívy, poté opět působil v různých zařazeních jako rozvědkář. Postupně byl vyznamenán Řádem svatého Stanislava III. stupně a Řádem svaté Anny III. stupně a povýšen na podporučíka. Před ikonickou bitvou u Zborova obdržel IV. stupeň řádu sv. Anny za udatnost a stal se velitelem 4. roty 1. pluku, s níž se této bitvy zúčastnil.³⁰ Ve střetnutí, známém také tím, že na obou stranách fronty proti sobě stáli Čechoslováci, byl Karel raněn a ztratil v něm staršího bratra Františka.

Na Zborov později vzpomínal: „*Procházíme clonou těžkého dělostřelectva. Těžké granáty dopadají kolem, ale pro nás neexistují. My známe výšinu 392 a k ní upíráme zraky a jí věnujeme všechnu svou energii. V zákopech postupujeme vpravo, asi směrem k Mohyle. Má půlrota jde zákopy, já zpočátku s ní, ale brzy je mi to pomalé, a proto vyskakují na zákopy a v prostoru mezi první a druhou linií jdu rychleji. Padlí leželi v zákopech i na nich. Jeden náš padlý, jak jsem jej v rychlosti spatřil, se mi zdál povědomým. Ležel těsně před překážkami druhé linie rakouské, obličejem k zemi, u náspu spojovací chodby. Puška ležela opuštěna stranou. Levou rukou se držel za čelo. Až po čtrnácti dnech jsem si uvědomil, že to byl můj bratr František z druhé roty, když jsem se určitě dověděl, že padl.*“³¹

Po bitvě se podporučík Kutlvašr zotavoval z utrženého zranění a obdržel další vyznamenání. Na přelomu roku absolvoval školu na velitele praporu a poté se vrátil ke své 4. rotě.³² Mezitím proběhla bolševická revoluce a ruská fronta se rozkládala. Tomáš Garrigue Masaryk okamžitě vyhlásil neutralitu legií k vnitropolitickým ruským záležitostem. Sověti uzavřeli s Německem a Rakouskem na začátku roku 1918 mír, československé vojenské

29 VÚA-VHA, f. Kvalifikační listiny, *Kvalifikační listina Karla Kutlvašra*, nedat., nestr. [s. 3].

30 Tamtéž, nestr. [s. 2-3].

31 KUTLVAŠR, Karel: *Můj Zborov*. In: Památce pětiletého výročí bitvy u Zborova. Praha 1922, s. 42.

32 VÚA-VHA, f. Kvalifikační listiny, *Kvalifikační listina Karla Kutlvašra*, nedat., nestr. [s. 3].

těleso se tak muselo vydat na dlouhou anabázi východním směrem, aby se mohlo přidat k vojskům ve Francii. Nejprve se ale museli legionáři probojovat z německého sevření u Bachmače. Masarykovi se podařilo uzavřít s bolševiky dohodu o přesunu k Vladivostoku, ti však dohodu přesto porušovali a snažili se československé legie na jejich dlouhé cestě postupně zdržet a odzbrojit. napjatá situace vyústila v květnu 1918 tzv. Čeljabinským incidentem a začalo docházet k otevřeným konfliktům.³³

Těch se účastnil i Karel Kutlvašr, od července 1918 již jako velitel 3. praporu 1. československého střeleckého pluku. U Kazaně, kde vznikla jeho přezdívka „*Kultivátor*“, byl opět raněn. Poté začal mladý Kutlvašr strmě stoupat v armádní hierarchii. V srpnu byl povýšen na kapitána, stal se pomocníkem velitele plukovníka Josefa Jiřího Švece a v říjnu se stal majorem. Poté, co 25. října spáchal plukovník Švec v Aksakovu sebevraždu, stal se Karel Kutlvašr zatímním velitelem pluku. Když byl rozhodnutím ministra vojenství Milana Rastislava Štefánika 25. února 1919 povýšen na podplukovníka, stal se velitelem definitivně. Se svým plukem se podílel hlavně na obraně transsibiřské magistrály, po které československé legie k Vladivostoku postupovaly.³⁴

Než však Kutlvašrův pluk zamířil přes Irkutsk do cílové destinace na ruském území, půl roku se zdržel v Kansku, kde právě končila studium na dívčím gymnáziu Jelizaveta Viktorovna Jakovlevová, budoucí žena mladého podplukovníka.³⁵ Podle jejích pozdějších slov v rozhovoru s Romanem Cílkem podlehla působivosti bílého georgijevského kříže na hrudi teprve čtyřiaadvacetiletého velitele pluku.³⁶ Kutlvašr požádal vojenský referát o povolení k sňatku s dvacetiletou Jelizavetou, jeho žádost ale byla zamítnuta.

33 EMMERT, F.: *c. d.*, s. 108-146.

34 STEHLÍK, E.: *Legionáři*, s. 29.

35 SLANINA, J.: *c. d.*, s. 19-20.

36 CÍLEK, R.: *c. d.*, s. 87.

Mezitím už byl pověřen velením XIII. legionářského lodního transportu³⁷ a na začátku prosince odplul z Vladivostoku na japonské lodi Yonan Maru. Požádal tedy alespoň, aby jeho nevěsta byla dopravena za ním. Námořní anabáze, kterou se svými legionáři Kutlvašr absolvoval, obsahovala zastávky v exotických přístavech jako Hongkong, Singapur nebo Kolombo.³⁸ Skrz Suez loď zamířila do Terstu, kde zakotvila 27. ledna 1920. To se neobešlo bez slavnostního přivítání. Pluk pokračoval přes Jugoslávii vlakem, české hranice překročil o několik dnů později.

Nadšené vítání obyvatel vlaky zdrželo, první přijel do Prahy až 2. února 1920.³⁹ Tam legionáře očekával ministr zahraničních věcí Edvard Beneš a další významní politici, Sokolové, primátor a vítající Pražané. Podplukovník Karel Kutlvašr se ihned po příjezdu hlásil dr. Benešovi, ministru národní obrany Václavu Klobučnickému a náčelníku hlavního štábu Maurici Pelléovi. Po krátké přehlídce zamířily legie v pochodu na Staroměstské náměstí. Tam proběhly uvítací proslovy, v zastoupení prezidenta Masaryka promluvil dr. Beneš. Josef Slanina uvádí slova, kterými v projevu odpověděl Kutlvašr: *„Děkuji za slavnostní uvítání, které jste uchystali našemu prvnímu a tím celé sibiřské armádě. V cizine, která byla k nám tak bratrská, naučili jsme se znát, že prospěch národa je možný jen tehdy, když všichni jeho občané jsou nesobečtí, čestní a pracovití. To je poznatek, který jsme odnesli a přinášíme do svobodné vlasti. [...] Sibiřská armáda posílá vám pozdrav. My jsme jen malá část, na Sibiři je ještě přes padesát tisíc vojáků, kteří touží také po domově a žádají, abyste jim návrat do vlasti brzy umožnili. Prosím, aby na to bylo pamatováno. Sibiřská armáda si plně zaslouží, aby nadšeným návratem mohla korunovat výsledky své pětileté práce a bojů. Československé republice zdar! Našemu milému a drahému tatíčkovi Masarykovi zdar! Všem těm, kteří chtějí pracovat ne pro osobní blaho, ale pro blaho celku a republiky zdar!“*⁴⁰

37 VÚA-VHA, f. Kvalifikační listiny, *Kvalifikační listina Karla Kutlvašra*, nedat., nestr. [s. 4].

38 SLANINA, J.: *c. d.*, s. 19-20.

39 LANGER, František: *Pamětní kniha 1. střeleckého pluku Jana Husi*. Praha 1920, s. 80.

40 SLANINA, J.: *c. d.*, s. 21.

1.2 Vojenská kariéra v Československu

Kutlvašr byl po příjezdu jmenován velitelem všech ruských vojsk ve vlasti.⁴¹ Společně s delegací 1. československého střeleckého pluku se osobně setkal i s prezidentem Masarykem. Mezitím dorazil 8. února 1920 do Prahy i zbytek pluku a postupně se vraceli do své vlasti i ostatní legionáři, kteří byli vždy vítáni na Wilsonově nádraží.⁴² S nimi přijela do Československa i Jelizaveta Jakovlevová, se kterou se Karel Kutlvašr oženil 28. července 1920 na Staroměstské radnici v Praze.⁴³

Po absolvování dovolené nastoupil vojenskou kariéru z povolání. Zůstal velitelem svého 1. pluku, který byl 1. října 1920 unifikován s československým vojskem a přejmenován na pěší pluk číslo 1 Jana Husi. V polovině ledna 1921 se přesunul Kutlvašr se svou posádkou do Českých Budějovic. Během své služby v jižních Čechách absolvoval v roce 1921 informační kurz pro generály a štábní důstojníky, v roce 1923 byl frekventantem kurzu pro velitele vojskových těles a na konci července 1923 povýšen na plukovníka.⁴⁴

Velitelem svého 1. pluku zůstal Kutlvašr do poloviny prosince 1923, kdy jej převelili do Chomutova jako velitele 2. pěší brigády. Během téměř osmileté služby v Chomutově absolvoval v roce 1924 informační kurz pro generály a vyšší důstojníky, o tři roky později informační kurz pro generály a plukovníky ve Versailles. Generálské hodnosti dosáhl již ve třiatřiceti letech, když byl 1. května 1928 povýšen na brigádního generála. V této hodnosti absolvoval ještě na přelomu let 1929-1930 Kurz pro vyšší velitele.⁴⁵

V září 1931 byl pověřen důležitým úkolem, když byl přeložen na tři roky do Milovic ve funkci velitele Pěchotního učiliště. Poslední destinací vojenské kariéry brigádního generála

41 VÚA-VHA, f. Kvalifikační listiny, *Kvalifikační listina Karla Kutlvašra*, nedat., nestr. [s. 4].

42 SLANINA, J.: *c. d.*, s. 22.

43 Tamtéž, s. 23.

44 VÚA-VHA, f. Kvalifikační listiny, *Kvalifikační listina Karla Kutlvašra*, nedat., nestr. [s. 4].

45 Tamtéž, nestr. [s. 1-5].

Karla Kutlvašra v období první republiky se až do okupace stal Hradec Králové, kde zastával od konce roku 1934 funkci velitele 4. divize.⁴⁶

Hodnotící relace v Kvalifikační listině Karla Kutlvašra od počátků jeho činné služby v Československu, jak napsal výstižně Eduard Stehlík, „*překypují superlativy*“⁴⁷. Ve většině hodnocení byl nadřízenými generály označen jako velmi dobrý velitel, který je pečlivý a svědomitý, ctižádostivý v sebevzdělávání a dbá i o blaho podřízených. Často se také objevuje, že jeho chování je vždy taktní a uhlazené. K viditelné změně dochází v Hradci Králové v roce 1936 s kritikou od divizního generála Josefa Váni. Ten sice také neupřel Kutlvašrovi řadu dobrých vlastností, které vyzdvihovali již jeho předchůdci, konečné hodnocení však nevyznívá tak pozitivně: „*Jako velitel se rozptyluje detaily na úkor celku a podstaty věci. V rozhodování je nejistý a ne dost samostatný. Při sborovém velitelském cvičení na mapě nebyl na výši, v závěrečných cvičeních velel divizi dobře.*“⁴⁸ Podobně jej později hodnotil i armádní generál Ludvík Krejčí.

Co vedlo k tak výrazné změně v hodnocení dosavadně skvěle oceňovaného mladého důstojníka? Byly to zvýšené nároky na velitele úseku, který byl se stále zřejmější vidinou německé agrese jedním z nejdůležitějších strategických bodů při vypracovávání obranného plánu? Nebo skutečně nebyl Kutlvašr způsobilým k velení celé divizi? Roli také mohly hrát osobní vztahy zúčastněných, což je dnes jen těžce vysledovatelné. Faktem zůstává, že oblíbený velitel nebyl dále od roku 1928 povýšen, od svého umístění v Hradci již ani nezměnil funkci a negativní hodnocení se nadále opakovala v podobném znění.

Josef Slanina nabízí v generálově biografii Kutlvašrovi pozdější reakci na tato negativní ohodnocení, kde vnímal celou věc jako projev osobních antipatií vůči němu ze strany jmenovaných nadřízených: „*Měl jsem za to, a doufám, že ne neprávem, že má činnost*

46 VÚA-VHA, f. Kvalifikační listiny, *Kvalifikační listina Karla Kutlvašra*, nedat., nestr. [s. 5].

47 STEHLÍK, E.: *c. d.*, s. 30.

48 VÚA-VHA, f. Kvalifikační listiny, *Kvalifikační listina Karla Kutlvašra*, nedat. [1936], nestr.

před a během Pražského povstání je tak rozsáhlá a dostatečně postačující pro naprosté splnění poslání vyššího velitele. Mám za to, že stačila pro to, aby vyvrátila naprosto osobní a velmi předpojaté popisování mé vojenské činnosti jako velitele divize někdejším velitelem II. sboru (div. gen. Váňa – pozn. aut.) a generálem Krejčím. Pokud jsem byl v kurzech, naposledy 1929/1930 v kurzu pro vyšší velitele, byl jsem vždy mezi nejlepšími, respektive první. Popis generála Le Bléveca jsem si jistě musel řádně zasloužit, neb tento generál mne denně viděl po celý rok, velmi důkladně prohlédl a popsal každou písemnou práci a přípravu, a proto mne znal lépe než všichni českoslovenští velitelé za celou dobu. Mám za to, že proto jeho popis má větší a absolutnější cenu než posudek generála Krejčího, který mne sice viděl a slyšel, ale jenom běžně. [...] Ve vsí skromnosti si dovoluji tvrdit, že mi nechybí určitá velitelská vlastnost, a to je v boji rychle se rozhodnout, být dostatečně tvrdým a ovládat svou věc. Tato věta nesmí být považována za sebechválu, ale za nutnou obranu proti popisům, které si beztrestně a nekontrolovaně mohl dovolit někdejší náčelník hlavního štábu a jsou výrazem osobního zaujetí a nevraživosti."⁴⁹

1.3 Období okupace a Květnové povstání

Po zahájení okupace a likvidaci vojska byl Kutlvašr oficiální cestou propuštěn z bývalé československé armády na konci června 1939. Ke dni 18. října 1939 se mu podařilo získat civilní zaměstnání, když začal pracovat jako zaměstnanec pražského magistrátu v Masarykových domovech v Krči.⁵⁰ Své nové místo získal Kutlvašr zásahem a dohodou generála Aloise Eliáše⁵¹ a profesora Arnošta Weniga.⁵² Generál byl s profesorem Wenigem v

⁴⁹ SLANINA, J.: *c. d.*, s. 26.

⁵⁰ VÚA-VHA, f. Kvalifikační listiny, *Kvalifikační listina Karla Kutlvašra*, nedat., nestr. [s. 5].

⁵¹ Eliáš, Alois (1890-1942), gen., legionář, za první republiky pokračoval ve vojenské kariéře. Za druhé republiky ministr dopravy, následně předseda protektorátní vlády. V roce 1941 zatčen nacisty za odbojovou činnost, rok poté popraven. STEHLÍK, Eduard: *Eliáš Alois Ing.* In: LÁNÍK, Jaroslav: *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Praha 2005, s. 65.

⁵² Wenig, Arnošt (1883-1964), prof. JUDr., absolvent Právnické fakulty Univerzity Karlovy (PF UK), v letech 1931-1932 její děkan. Za okupace člen odboje, v roce 1942 byl zatčen a do konce války vězněn nacisty. Po válce přednášel opět na PF UK. PŘIBYL, Zdeněk: *Profesor Wenig-Malovský v mých vzpomínkách*. Praha

pravidelném styku, přičemž ten jej z Eliášova podnětu pověřil obranou Prahy v případě ústupu Němců. Jejich spolupráce byla přerušena, když byl profesor Wenig v roce 1940 zatčen.⁵³

Ztráta spojení částečně ochromila Kutlvašrovu odbojovou činnost. Udržoval však četné známosti, navazoval spojení s dalšími ohnisky odboje a podílel se na charitativní činnosti pro rodiny exilových a popravených odbojářů a další potřebné. Postupně se propracoval ke kontaktu s podplukovníkem generálního štábu Františkem Bürgerem-Bartošem,⁵⁴ se kterým zůstal ve styku a tím se stal členem jeho ilegální skupiny „Bartoš“, se kterou stál později v čele Vojenského velitelství Velké Prahy za Květnového povstání.⁵⁵

Bývalý podplukovník generálního štábu František Bürger, používající podle rodné chalupy pseudonym „Bartoš“, pracoval po rozpuštění armády v civilu na ministerstvu financí, kde měl strategicky na starost penzijní oddělení pro záležitosti bývalých důstojníků, což mu umožňovalo být s nimi v kontaktu.⁵⁶ Zpravodajsky působil ve prospěch odbojové Obrany národa (ON), úzeji spolupracoval s jejím vedením. Když byl její tehdejší velitel generál Zdeněk Novák⁵⁷ v červnu 1944 zatčen a jeho organizace rozbita nacisty, zůstal Bartoš neprozrazen a pokračoval na přípravách povstání samostatně. V srpnu jej na ministerstvu

1999.

53 ABS, f. Sbíрка různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 1.

54 Bürger-Bartoš, František (1898-1964), pplk. gšt., legionář z italské fronty, za první republiky důstojník hl. štábu. Byl účastníkem druhého odboje, organizoval přípravu povstání v Praze. Za povstání náčelník štábu Vojenského velitelství Velké Prahy. Po válce přijal své krycí jméno Bartoš za občanské. Od roku 1946 velitel Československé vojenské mise v Budapešti, povýšen na brigádního generála. Později vojenský atašé v Paříži. Od r. 1948 velitel Nejvyšší vojenské akademie v Praze. V roce 1950 zatčen StB a odsouzen na osm měsíců za nedbalé uchování státního tajemství. I po uplynutí trestu vězněn až do roku 1953. Rehabilitován v r. 1957. Srov. ABS, f. Ústředna Státní bezpečnosti, sign. 305-655-3, *Dotazník pro důstojníky a rotmistry*, 4. 7. 1947, s. 1-5. MAREK, Jindřich: *c. d.*, s. 354-356.

55 ABS, f. Sbíрка různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 1-2.

56 MAREK, J.: *c. d.*, s. 31.

57 Novák, Zdeněk (1891-1988), gen., legionář, po návratu do vlasti pokračoval ve vojenské kariéře jako velitel dělostřelectva. Za okupace se zapojil do odboje, od roku 1941 jmenován zemským velitelem Obrany národa. V roce 1944 jej zatklo gestapo, v květnu 1945 byl osvobozen a po válce se vrátil do činné služby. V první polovině padesátých let zatčen a odsouzen za velezradu na osmnáct let. V roce 1956 byl amnestován a roku 1963 rehabilitován. STEHLÍK, Eduard: *Novák Zdeněk*. In: LÁNÍK, Jaroslav: *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Praha 2005, s. 209-210.

vyhledal generál Kutlvašr, od té doby spolupracovali až do osvobození.⁵⁸ Bartoš po válce vzpomínal, že Kutlvašr byl jediný generál, který se mu přišel nabídnout pro odboj.⁵⁹ Také Kutlvašr se na Bartošovu adresu vyjadřoval velmi pozitivně, vyzdvihoval jeho zásluhy na přípravách a realizaci povstání, při kterém podstupoval značné riziko. Těmito výroky se totiž navzájem bránili proti očeňování, které se o jejich činnosti začalo šířit po válce a období komunistického režimu.⁶⁰

Generál Kutlvašr později uvedl, že Bürger-Bartoš již měl připravený plán povstání.⁶¹ V něm se soustředil prioritně na Prahu, kostru povstaleckého vojska spatřoval v uniformovaných sborech, které byly i za okupace stále činné, jednalo se například o četnictvo, hasiče či pražských tramvajáků. Důležité byly i složky Protiletectké ochranné policie, od nichž získala skupina „Bartoš“ kryt v Bartolomějské ulici číslo 5, který byl díky vycvičené posádce a komunikačních zařízeních ideální jako velitelská budova.⁶²

Generál Kutlvašr a podplukovník Bartoš pokračovali v přípravách ozbrojeného povstání za nejvyšší opatrnosti až do samotného aktu. Bartoš později uvádí, že od července 1944 nebyl žádný člen skupiny zatčen.⁶³ V dubnu, kdy přípravy vrcholily, byl již Bürger-Bartoš v kontaktu s taktéž podplukovníkem generálního štábu Raimundem Mrázkem⁶⁴, náčelníkem štábu skupiny „Alex“, která byla torzem a pokračovatelem rozbité skupiny generála Nováka z Obrany národa.⁶⁵ Přes Mrázka se dostal Bartoš k diviznímu generálu

58 ABS, f. Ústředna Státní bezpečnosti, sign. 305-655-4, *Boj o Prahu v květnu 1945*, pplk. gšt. František Bartoš, 1945, s. 5-6.

59 ABS, f. Sběrka různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 7.

60 Tamtéž, s. 20.

61 Tamtéž, s. 2.

62 ABS, f. Ústředna Státní bezpečnosti, sign. 305-655-4, *Boj o Prahu v květnu 1945*, pplk. gšt. František Bartoš, 1945, s. 7-8.

63 MAREK, J.: *c. d.*, s. 34.

64 Mrázek, Raimund (1897-1972), pplk. gšt., legionář, po návratu do vlasti pokračoval ve vojenské kariéře. Za okupace činný v odboji, podílel se na přípravách povstání. Po válce se vrátil do činné služby, v roce 1948 ale přeložen do výslužby. Působil i v třetím odboji, na začátku roku 1949 byl zatčen a odsouzen na doživotí. V roce 1960 byl amnestován a propuštěn. MAREK, J.: *c. d.*, s. 361.

65 MAREK, J.: *c. d.*, s. 35, 37, 296.

Františku Hrabčikovi,⁶⁶ u nějž probíhaly v posledních dnech před dny bojů pravidelné porady, protože měl z velitelů nejvyšší hodnost.⁶⁷ Přesto chystanému odbojovému hnutí chyběla autorita, která by ideálně povstávala z vedení Obrany národa a zároveň měla pověření od československé vlády v Košicích. Podle Mrázka byl jedinou takovou osobností brigádní generál František Slunečko.⁶⁸

Slunečko se téměř ihned po okupaci zapojil do Obrany národa. Po rozsáhlém zatýkání však musel přejít do ilegality, ve které byl skoro po celou dobu války. Jeho krycí jméno bylo „Alex“, což převzala i jeho skupina a pozdější velitelství.

V ilegalitě byl nucen měnit lokaci, v dubnu 1945 působil v okolí Mnichova Hradiště, kde navázal kontakt s majorem Chranovským ze zpravodajské skupiny Volk, kterou v tomto prostoru vysadil 1. ukrajinský front maršála Koněva. Přes Chranovského chtěl také získat spojení s vládou v Košicích.⁶⁹

Ruská strana se obrátila na náčelníka vojenské mise v Sovětském svazu generála Heliodora Píku, aby ověřil, zda František Slunečko pracuje v odboji. Píka se obrátil na Londýn, kde dostal kladnou odpověď, kterou sdělil zase nazpět Sovětům. Generál Slunečko v této době věděl, že se musí přesunout do Prahy, což řekl Chranovskému, který generálovi oznámil, že o něm již československé orgány ví. Slunečko to vnímal tak, že byl pověřen Košickou vládou, což byl omyl.⁷⁰

66 Hrabčík, František (1894-1967), gen., absolvent vídeňské vojenské školy, legionář. Po návratu do vlasti pokračoval ve vojenské kariéře. Po válce se spolupodílel na řešení odsunu sudetských Němců. V březnu 1948 odeslán na dovolenou a v létě téhož roku umístěn do výslužby. V roce 1950 zbaven hodnosti, rehabilitován v roce 1991. PODOLSKÝ, Karel: Divizní generál František Hrabčík. In: Sborník prací historických XIV, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Historica 26-1994, Olomouc 1994, s. 83-92.

67 ABS, f. Sbíрка různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 6.

68 Slunečko, František (1886-1963), gen., legionář, po návratu do vlasti pokračoval ve vojenské kariéře. Na počátku okupace se zapojil do ON, většinu válečného období strávil v ilegalitě. Původně měl být velitelem odboje na celém českém území. Po válce byl šikanován režimem, nikdy však nebyl odsouzen. MAREK, J.: *c. d.*, s. 357.

69 Tamtéž, s. 39; KRAJINA, V.: *c. d.*, s. 85.

70 MAREK, J.: *c. d.*, s. 39.

Podplukovník Mrázek poslal 30. dubna evangelického faráře Bohumila Radechovského, aby přivezl generála „Alexe“ do Prahy. Ten se měl totiž seznámit se situací a ujmout se vrchního velení nad oblastí celých Čech, pokud budou vojensky podchyceny.⁷¹ Ve znění této formulace si tedy podřizoval i Kutlvašra a jeho velitelství „Bartoš“.⁷² Na schůzce u generála Hrabčíka téhož dne ustanovili za jeho nepřítomnosti Karla Kutlvašra velitelem Prahy. Ten si vyžádal ověření uložené funkce ještě u generála Slunečka, který mu ji potvrdil.⁷³

Podle rozhlasových výzev Košické vlády, aby vznikaly národní výbory, vznikl Ústřední národní výbor, do jehož čela byl postaven Slunečko a jeho místopředsedou se stal redaktor Karel Neubert.⁷⁴ Jindřich Marek Slunečkovo přijetí této funkce připisuje jistě naivitě a dobré víře, že generál jednal podle intencí Košické vlády.⁷⁵ Naopak Václav Kural to při zmínce o vrchním velení „Alexe“ připsal ambicím.⁷⁶ Ať už byla Slunečkova intence jakákoli, nevědomky si vysloužil nepřátelství České národní rady (ČNR).⁷⁷ Ta se totiž charakterizovala jako zástupce Košické vlády, které po osvobození předá moc, a je tedy autoritou povstání na celém území. Ústřední národní výbor v čele s generálem Slunečkem a redaktorem Neubertem tak vnímala jako konkurenta v politickém poli.⁷⁸ Na okolnosti ukotvení pozice ČNR později vzpomíná jeden z jejích členů, Josef Kotrlý: *„Nyní po letech si uvědomuji, že Česká národní rada se stala mluvčím Pražského povstání jenom shodou několika okolností. Využili jsme toho, že rozhlas byl dobyt a prohlášení rady bylo vysíláno, posloucháno obyvatelstvem a*

71 KRAJINA, V.: *c. d.*, s. 88.

72 KURAL, V.: *c. d.*, s. 126.

73 ABS, f. Sbíрка různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 7.

74 Tamtéž, s. 86.

75 MAREK, *c. d.*, s. 40. Košická vláda neboli První vláda Zdeňka Fierlingera byla jmenována v dubnu 1945. Jejím základem byla politická koalice Národní fronta Čechů a Slováků, ve které měla rozhodující vliv KSČ. Fierlingerova vláda také vytvořila Košický vládní program, který předurčil budoucí politiku v Československu. Podrobněji viz GROSPÍČ, Jiří - CHOVANEC, Jaroslav - VYSOKAJ, Juraj: *Košický vládní program - program budování lidově demokratického Československa*. Praha 1977.

76 KURAL, V.: *c. d.*, s. 126.

77 Česká národní rada byla odbojová organizace, která vznikla za účelem sloučení existujících skupin. Skládala se ze spojení organizací Rada tří, Ústřední rady odborů a IV. Ústředního výboru KSČ. Na konci války vystupovala jako reprezentace odboje. Podrobněji viz KRAJINA, V.: *c. d.*, s. 13-52.

78 KURAL, V.: *c. d.*, s. 126.

*zachyceno Londýnem i Košicemi. Ježto nikdo neprotestoval a nikdo jiný nevystoupil, byl jsme jediní, kteří měli vůli vésti povstání a vládnouti. Také jsme zastavili Bienertův pokus utvořit vládu, schválenou Němci, a docílili koordinace s českými vojenskými organizacemi. Československá vláda v Košicích vydala prohlášení, vysílané a několikrát opakované Londýnem, že Česká národní rada jest mluvčím a zmocněncem československé vlády. To bylo vysíláno v různých jazycích a slyšeli to Němci i K. H. Frank. Tím byla autorita Rady mimo diskuzi a Rada byla oficiálním orgánem československým se sídlem v Praze."*⁷⁹

ČNR její členové považovali za vrcholnou odbojovou organizaci, a i když nevěděli, zda neexistují nějaké další, rozhodli se postavit do čela revoluce. Po politické stránce byla Rada silná, pokulhávaly však její vojenské složky. Když se dověděla o skupině „Alex“, začali jednat s generálem Slunečkem a požadovali podřízení jeho velitelství své politické autoritě. Slunečko se sice zdráhal, nakonec se ale podřídil.⁸⁰

Zajímavou postavou ve vztahu ČNR a „Alexe“ byl podplukovník ing. Antonín Sameš. Ten byl členem skupiny „Alex“, skrze štábního kapitána Jaromíra Nechanského⁸¹ se ale dostal do kontaktu s ČNR a stal se členem její vojenské sekce. Tím došlo k vytvoření kontaktu obou organizací a následnému Slunečkově podřízení.⁸² Jindřich Marek ale Sameše označuje za muže dvou tváří, který se zhlédl v komunistech, což podkládá i jeho kariérními úspěchy v budoucím režimu. Podplukovník Sameš totiž neinformoval ČNR dostatečně o tom, jak došlo k jmenování Slunečka do čela odboje a že pověřil Kutlvašra s Bartošem velením v Praze. Místo toho spíš poukazyval na reakční smýšlení jeho kolegů. Dokonce nevysvětlil situaci a nedorozumění ohledně postavení Slunečkova Ústředního národního výboru a nechá zatknout jeho místopředsedu Neuberta v budově ČTK, jejímž obsazením „Alex“ redaktora pověřil.⁸³

79 KRAJINA, V.: *c. d.*, s. 57.

80 Tamtéž, s. 25.

81 Podrobněji k osobě J. Nechanského viz ŠOLC, Jiří: *Znamení trojského koně: životní příběh majora Jaromíra Nechanského*. Praha 2008.

82 KRAJINA, V.: *c. d.*, s. 89.

83 MAREK, J.: *c. d.*, s. 40.

Tento postoj samozřejmě nepřispěl efektivitě spolupráce a držel při životě nedorozumění, která dala vzniknout prostoru pro perzekuci některých aktérů povstání v budoucích letech.

Generál Kutlvašr měl v sobotu 5. května již od rána napilno. Vydal na ministerstvo financí, kde měl domluvenou schůzku s náčelníkem jeho štábu Bürgerem. Po ukončení jednání zamířil na Staroměstské náměstí na velitelství generála Slunečka. Ten mu oznámil, že jeho velitelství je legalizováno vládou v Košicích a Národní radou. V případě druhé jmenované organizace se však podle Kutlvašra jednalo o omyl.⁸⁴

Kutlvašr stihl ještě navštívit výbor legionářů sídlící v Kanceláři Sociálního fondu. Odtud se telefonicky spojil s Bürgerem a vyhlásil v čase 11.20 ve své skupině velitelskou pohotovost. Odtud zamířil domů, kde očekával návštěvu generála Josefa Beránka a sovětského plukovníka Boguna, což byl důstojník NKVD Jakov Alexejevič Kozlov. Návštěva se nedostavila, během čekání ale po půl jedné hodině zaslechl volání rozhlasu o pomoc, což byl zlomový bod, který spustil masové povstání. Generál Kutlvašr se tedy se sbaleným stejnokrojem okamžitě vydal na velitelství „Alex“ na Staroměstské náměstí, kde mu dal generál Slunečko pokyn k provedení připraveného plánu. Kutlvašr se tedy přesunul na své velitelství v Bartolomějské ulici, kam dorazil po druhé hodině a ujal se velení nad Pražským povstáním.⁸⁵

Řízení boje začalo na Kutlvašrově velitelství odesláním prvního rozkazu ve 14.40.⁸⁶ Sotva pár minut poté přišel prudký zásah politiky do vojenské činnosti telefonátem generálního tajemníka Františka Kubáta. Strohým tónem oznámil Kutlvašrovi, že velitelem Prahy je z pověření ČNR kapitán Jaromír Nechanský a Kutlvašr zůstane v činnosti jako jeho zástupce. Generál Kutlvašr nakonec podřízení přijal a jeho velitelství od toho momentu

84 ABS, f. Sbirka různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 23-41. Uvedené strany dokumentu, které se týkaly okolností 5. května 1945, ve spisů chybí. Ve své práci je však zaznamenal Josef Slanina. Viz SLANINA, J.: *c. d.*, 41-46.

85 SLANINA, J.: *c. d.*, 41-43.

86 ABS, f. Ústředna Státní bezpečnosti, sign. 305-655-4, *Boj o Prahu v květnu 1945*, pplk. gšt. František Bartoš, 1945, s. 14.

zůstalo v telefonickém spojení s ČNR.⁸⁷ Jednalo se o důležitý moment, který změnil velitelské poměry a byl prvním kontaktem velitelství „Bartoš“ s ČNR.

Podle Kutlvašrových vzpomínek tajemník Kubát mluvil rázně až hrubě. Příčinou toho byla dle něj domněnka ČNR o politické rivalitě velitelství „Bartoš“. Jakékoli mocenské ambice však generál odmítal a poukazoval pouze na konání vojenské povinnosti. Dále v souvislosti s telefonátem z ČNR zmínil také, že tím momentem skončilo podřízení velitelství „Alex“.⁸⁸

Kapitán Jaromír Nechanský byl předsedou vojenské komise České národní rady, defacto zástupce ministra národní obrany, což byla politická funkce. Pouze z toho titulu mohlo dojít k jinak nelogickému podřízení generála kapitánovi.⁸⁹ Václav Kural píše, že generál nebyl touto podřízeností nadšen.⁹⁰ Otakar Machotka na tuto situaci později vzpomíná následujícími slovy: „*Generál Kutlvašr z počátku velmi váhal přijmouti funkci zástupce štábního kapitána. Vojensky to byla pro něho situace téměř nepřijatelná. Ale nakonec jeho vlastenecké citění a naše naléhání přiměly jej k přijetí této funkce, v níž se pak skutečně proslavil.*“⁹¹

Předseda vojenské komise ČNR štábní kapitán Jaromír Nechanský dorazil na velitelství „Bartoš“ až před desátou hodinou. Za hodinu už rozhlas vysílal společný rozkaz Nechanského a Kutlvašra.⁹² Velení povstání i za neobvyklých okolností probíhalo bez osobních konfliktů. Generál Kutlvašr konstatoval, že mezi ČNR a jeho velitelstvím panovaly dobré a přátelské poměry a spolupráce fungovala výborně.⁹³ I přes nezvyklou hierarchii Vojenského velitelství Velké Prahy se Kutlvašr o mladém parašutistovi vyjadřoval později při

87 SLANINA, J.: *c. d.*, 43.

88 ABS, f. Sbíрка různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 53-54.

89 SLANINA, J.: *c. d.*, s. 43-44.

90 KURAL, V.: *c. d.*, s. 127.

91 KRAJINA, V.: *c. d.*, s. 29-30.

92 MAREK, J.: *c. d.*, s. 59-60.

93 ABS, f. Sbíрка různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 54.

výsleších v únoru 1949 značně pozitivně: „*Jmenovaného jsem poznal jako charakterního člověka a mám ho osobně velice rád.*“⁹⁴ Přesto je zajímavé, že když byl k věci Kutlvašra později vyslýchán Nechanský, nenalezl na generála hezkého slova. Vše, co v roce 1949 na 5. oddělení vypověděl, bylo totiž ke Kutlvašrově škodě a podporovalo body obžaloby ohledně května 1945. „*V průběhu povstání působil na mne gen. Kutlvašr jako nerozhodný velitel, který se těžko rozhodoval a který snášel politickou nadřízenost ČNR dosti nepříznivě.*“⁹⁵ Nechanský pak pokračoval výčtem okolností, které považoval za projevy nevraživosti velitelství „Alex“ a „Bartoš“ k ČNR, neopomněl také zdůraznit, že nesouhlasil s přijetím kapitulace. Generálovi také vyčetl povýšené a odměřené jednání. „*V odstupu, který ke mně vždy gen. Kutlvašr jasně choval, bylo citelné, že má obavu, že chci ubírat slávu z pražského povstání.*“⁹⁶ Vzájemná hodnocení jsou tedy ve značném kontrastu. Zajímavostí také je, že Nechanského kritika je až nápadně podobná hodnotícím relacím generálů Váni a Krejčího, které byly zmiňovány výše.

Z Kutlvašrovy strany nepadla žádná subjektivní zmínka ohledně způsobu podřízení. Spolu s Nechanským však zmiňují jeho rozladění ze situace i Václav Kural a Otakar Machotka. Vladimír Krajina ve svých vzpomínkách na květen 1945 píše, že Kutlvašr svou rolí zástupce velícího kapitána přímo trpěl.⁹⁷ Je tedy evidentní, že i když to generál nevyslovil, snášel podřízení Nechanskému a ČNR špatně.

V noci z 5. na 6. května začaly v Praze růst barikády a odpor v ulicích pokračoval. Němci měli po prvním dni povstání totiž stále značnou převahu. Nedorazila slibovaná spojenecká pomoc a k Praze se začaly stahovat některé německé jednotky.⁹⁸ Česká národní

94 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď K. Kutlvašra*, 5. 2. 1949, s. 1.

95 Tamtéž, *Výpověď J. Nechanského*, 2. 2. 1949, s. 2.

96 Tamtéž

97 KRAJINA, V.: *c. d.*, s.132.

98 ABS, f. Sbíрка různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 59-60.

rada i Karl Hermann Frank se rozhodli přistoupit na jednání, jehož podmínky zprostředkoval Mezinárodní červený kříž.⁹⁹

Z ČNR přijal funkci parlamentáře JUDr. Josef Kotrlý, vyžádal si však k sobě generála Kutlvašra jako vojenského poradce. I když mělo být jednání zprostředkováno Červeným křížem, parlamentáři si nemohli být jistí vlastní bezpečností. Podle Kotrlého slov sázel před Němci i na dojem z jeho titulu a Kutlvašrových vyznamenání.¹⁰⁰

Karlu Kutlvašrovi bylo oznámeno, že byl vybrán do delegace, proto se ihned odebral za Kotrlým. Vyjednávači obdrželi zplnomocňovací listinu od ČNR a vydali se revoluční Prahou do Thunovské ulice. Tam proběhlo předběžné jednání s gruppenfuhrerem Weidemannem a kriminálním komisařem Leimerem z Gestapa. Kotrlý přednesl požadavky, poté jej i s generálem převezli do Černínského paláce přímo ke K. H. Frankovi.¹⁰¹

Frank i přes zdánlivou vstřícnost k českému národu chtěl pokračovat v boji proti Rudé armádě, k tomu potřeboval udržení části českých komunikací. Pro parlamentáře Rady byl však přijatelný pouze bod ohledně ochrany Mezinárodního červeného kříže nad Německým obyvatelstvem Prahy. Kotrlý opět přednesl požadavky Rady. K. H. Frank přislíbil odpověď na následující den. Slíbil také zastavení palby, na které nedošlo, v Praze se bojovalo dál.¹⁰² Frank se měl později na Pankráci svěřit bachaři: „*Víte, kdy jsem si uvědomil, že je pro nás vše ztraceno? Ve chvíli, kdy jsem přijal parlamentáře Pražského povstání a uviděl jsem pana Kutlvašra v generálské uniformě.*“¹⁰³

Následující den obdržela ČNR zprávu, aby její zástupci převzali Černínský palác. Poslala tam tedy generála Kutlvašra a podplukovníka Bürgera. Zpráva však byla chybná.

99 KRAJINA, V.: *c. d.*, s. 62-66.

100 KRAJINA, V.: *c. d.*, s. 66-67.

101 Srov. Tamtéž, s. 66-68; ABS, f. Sbíрка různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 61-62.

102 Srov. Tamtéž, s. 68-71; ABS, f. Sbíрка různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 62-64.

103 CÍLEK, R.: *c. d.*, s. 89.

Jednalo se o převzetí odpovědi německého vojenského velitele maršála Schörnera. Za oběma důstojníky tak vyrazil ještě JUDr. Kotrlý. Frank projevil ochotu odstoupit a formálně zrušit protektorát, což Kotrlý vnímal jako bezpředmětný akt a jednání nadále pokračovalo již jen s přítomným maršálem Rudolfem Toussaintem. Jednání však bylo opět bez výsledku, protože Němci požadovali odstranění barikád kvůli průjezdu.¹⁰⁴

Generál Kutlvašr byl po válce nařčen komunisty, že během povstání vyjednával s Vlasovci, zrádci SSSR. Že došlo k jednání je sice pravda, nejednalo se však o žádnou Kutlvašrovu iniciativu. Do sídla ČNR, která se přestěhovala do sousedství velitelství Bartoš, dorazil kapitán Vlasovovy armády, který nabízel bezpodmínečnou vojenskou pomoc proti Němcům.¹⁰⁵

I když se dostupné vzpomínky Karla Kutlvašra a Otakara Machotky lehce liší, je evidentní, že se v této choulostivé záležitosti generál nijak neprovinil. Vystupoval totiž díky své skvělé ruštině jako tlumočník. Došlo i na telefonát s jedním z velitelů Vlasovců. ČNR nakonec zejména kvůli odporu komunisty Smrkovského odmítá vojenskou pomoc, která by se v těch chvílích pražským povstalcům více než hodila. Rada však povolila Vlasovovým vojákům, že pokud chtějí bojovat proti Němcům, mohou se přidat k Pražanům. V době těchto rozhodnutí byl však Kutlvašr již zpátky na svém velitelství.¹⁰⁶

Změna pro další vyjednávání s Němci nastala, když 7. května 1946 bezpodmínečně kapitulovali do rukou spojenců v Remeši. Praze šlo o ukončení bojů. ČNR vyžadovala jednání o kapitulaci ve vlastním sídle. Němci souhlasili a vyslali následujícího dne maršála Toussainta a jeho pobočníka, generála Arthura von Briesena. Za ČNR vedli jednání Albert Pražák, Josef Smrkovský a Jaromír Nechanský, přibrali ještě Josefa Kotrlého s generálem Kutlvašrem.¹⁰⁷

104 KRAJINA, V.: *c. d.*, s. 72-75.

105 ABS, f. Sbíрка různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 76.

106 Srov. KRAJINA, V.: *c. d.*, s. 39-40; ABS, f. Sbíрка různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 76.

107 KRAJINA, V.: *c. d.*, s. 46-47.

Tlumočil podplukovník generálního štábu Jaroslav Kadainka, ke konci jednání přibyl ještě podplukovník Bürger.¹⁰⁸ Podle vlastních slov v první části řídil jednání gen. Kutlvašr, poté pokračoval Kadainka.¹⁰⁹ Kotrlý vzpomíná, že Kutlvašr Toussainta ke kapitulaci doslova přemluvil.¹¹⁰ Generál vzpomíná, že Toussaint vystupoval důstojně a vojensky, při konci jednání se ale rozplakal.¹¹¹ Němci byli i v časovém presu kvůli podmínkám remešské kapitulace. Po několikahodinovém jednání byl tedy vyhotoven protokol, který přítomní podepsali kolem 16. hodiny. Němci poté zahájili vyjednaný odchod z Prahy západním směrem.¹¹² Jak pravdivý byl výrok generála Kutlvašra, který pronesl po tomto historickém okamžiku: „*Toto bude mít ještě dohru!*“¹¹³

Od vybraných zmiňovaných momentů revoluce se roztáčí soukolí politických her, ve kterém uvízla část hrdinů povstání, kteří se provedením revoluce znelíbili budoucímu režimu. Právě v machinacích okolo povstání lze hledat příčiny a důvody, proč byl Kutlvašr a další vedoucí činitelé v hledáčkách komunistů.

Generálu Kutlvašrovi se později přičetlo na vrub, že se sám postavil do čela odboje a vnutil se mu jako velitel, že vyjednával s Frankem a Vlasovci. Budoucí režim a Stalinské Rusko mu také nemohlo odpustit, podobně jako ostatním signatářům protokolu, že dovolil Němcům kapitulovat a odejít do západního zajetí. V těchto bodech však Kutlvašr vždy účinkoval z pověření buď vojenského nebo politického ze strany zplnomocněného zástupce Košické vlády, České národní rady. Ta přitom byla i s politicky nezkušeným předsedou Albertem Pražákem víceméně pod vlivem komunisty Smrkovského, který měl v úmyslu vzápětí provést komunistickou revoluci. Za tímto účelem si dokonce vynutil, že závodní

108 MAREK, J.: *c. d.*, s. 212.

109 ABS, f. Sběrka různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 90.

110 KRAJINA, V.: *c. d.*, s. 75.

111 ABS, f. Sběrka různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 90.

112 Tamtéž, s. 91; Tamtéž, f. Ústředna Státní bezpečnosti, sign. 305-655-4, *Boj o Prahu v květnu 1945*, pplk. gšt. František Bartoš, 1945, s. 26-27.

113 Tamtéž, f. Ústředna Státní bezpečnosti, sign. 305-655-3, *Výpověď F. Bartoše*, 15. 6. 1950, s. 13.

milice nebudou po revoluci odevzdávat zbraně.¹¹⁴ I přesto, že tedy vlastně ČNR šla víceméně na ruku Rusům, nenaplnila to, co Stalin potřeboval.

Tradiční komunistická propaganda vždy hlásala, že Praha byla osvobozena až 9. května Rudou armádou. Jak řekl docela rezignovaně prezident Edvard Beneš: „*Historická pravda musí zatím ustoupit pravdě politické...*“¹¹⁵ Evidentně byl hlavní problém povstání v tom, že Prahu osvobodil domácí odboj. Třešničkou na tomto hořkém dortu bylo, že navíc za pomoci Vlasovců, zrádců Sovětského svazu.

Otázkou zůstává, zda byla z ruské strany skutečně ochota Prahu osvobodit. I přes naléhavé volání Prahy o pomoc během rozhodujících bodů ruské jednotky nedorazily. Armáda generála Pattona, která měla možnost zasáhnout včas, také musela na základě spojeneckých úmluv zůstat stranou.¹¹⁶ Jakmile však Toussaint za Němce kapituloval, tanky generála Rybalka dorazily během noci až nápadně neuvěřitelnou rychlostí do již svobodné Prahy, kterou „osvobodily“.¹¹⁷ Zřejmě tedy Pražské povstání narušilo budoucí záměry a úmysly sovětské propagandy ohledně ohledně způsobu ukončení války v Praze.

Otakar Machotka již v roce 1965 vyslovil myšlenku, že se vlastně mělo nechat povstání rozdrtit německou převahou, aby naplnilo svůj úkol ve Stalinské politice. Vzpomíná totiž na to, jak 9. května členové ČNR nesli na Ruské velvyslanectví poděkování Stalinovi za osvobození. Velvyslanec Zorin nebyl naschvál přítomný, aby dal najevo, že hlavní aktéři revoluce nejsou v přízni Sovětů. Zástupce velvyslance jim napřímo řekl, že přijetím kapitulace ztratili svou čest. Když se Rada ohradila, „*dodal, že jsme měli bojovat do poslední kapky krve. Jinak řečeno, že jsme se měli dát rozdrtit německou převahou mužů i zbraní. Tak právě si to Rusové přáli.*“¹¹⁸ Sověti vyčkávali, až bude povstání rozdraceno, národní revoluce

114 KRAJINA, V.: *c. d.*, s. 22.

115 Tamtéž, s. 120.

116 Tamtéž, s. 110.

117 Tamtéž, s. 111.

118 Tamtéž, s. 118-119.

totiž nebyly v zemích, kde si Rusko nárokovalo svou sféru vlivu žádoucí. Svoboda měla totiž přijít ve správný čas ruku v ruce s komunismem. Praha tak byla málem obětována jako Varšava...

Tím tedy vznikly příčiny perzekuce, šikany a čistek nejen v armádních kruzích, zejména po únoru 1948. I proto později například dostal odměnu ve formě oprátky Jaromír Nechanský, doživotní žalář Karel Kutlvašr, František Bürger nucené práce apod. Dokonce i velký aktivista únorového převratu Josef Smrkovský obdržel v padesátých letech patnáctiletý žalář.

Snahu odbojářů osvobodit vlast a národ za cenu vlastní krve v kontrastu s širokou škálou následků, kterou revoluce přinesla, dokonale vystihuje výrok Otakara Machotky: „*Ku podivu politické chytráctví a naprostá nesobeckost se setkaly na stejné politické linii.*”¹¹⁹

1.4 Poválečná léta

Po povstání se do Prahy vrátila Košická vláda i prezident Edvard Beneš. První porevoluční dny se tak nesly v duchu vítání a oslav. Přesto se toto období národní radosti pro hlavní aktéry povstání velmi rychle změnilo spíše v noční můru.

Podobné ponížení jako podřízení kapitánu Nechanskému zažil generál Kutlvašr při přehlídce barikádníků před navrátilým prezidentem Benešem. Tuto přehlídku měli vést Nechanský nebo Kutlvašr jako velitelé. Komunisté si však vymínili, aby ji vedl velitel závodních milicí štábní kapitán Oldřich Kryštof. Nakonec došlo ke kompromisu a vedl ji Kutlvašr s Kryštofem společně.¹²⁰ Bylo tedy zřejmé, že komunisté budou mít v nově obnoveném státě brzy hlavní slovo.

Stranou v uplatňování svého vlivu však nezůstal ani SSSR. Nutno dodat, že nejen operacemi sovětského Lidového komisariátu vnitřních záležitostí (NKVD) byla porušována

119 KRAJINA, V.: *c. d.*, s. 113.
120 ABS, f. Sbíрка různých písemností, sign. S-505-1, *Pražské květnové povstání*, nedat., s. 108-109.

suverenita státu bez jakýchkoliv skrupulí.¹²¹ Vzápětí po povstání nótou velvyslance Valeriana Zorina požadovala sovětská strana odstranění signatářů protokolu německé kapitulace z 8. května 1945. Tuto nótou brzy Zorin urgoval přímo u předsedy vlády Zdeňka Fierlingera mimojiné slovy: „[...] mám tu čest oznámit vám, že uvedené osoby, které měly účast na plánech na záchranu německých vojsk, rozdrčených Rudou armádou v Československu na východištích k nástupu na Prahu, nemohou požívati důvěry velitelství Rudé armády a rovněž samozřejmě i důvěry československé vlády a nemohou stát v čele správy v Praze...“¹²²

Karel Kutlvašr zůstal vojenským velitelem Velké Prahy jen do 28. května 1945, kdy byl „uklizen“ do Brna jako velitel V. sboru.¹²³ Československá vláda sovětům vyhověla. Požadovala, aby političtí představitelé signatářů byli odvoláni ze Zemského národního výboru a vojenské osoby přeloženy do výslužby. Pouze v záležitosti Bürgerera a Nechanského bylo doporučeno přehodnocení kvůli jejich zásluhám¹²⁴ Kutlvašrovi byla udělena dvouměsíční dovolená s platností od 1. srpna 1945. Postupně se však prodlužovala až do ledna následujícího roku.¹²⁵ Generálůva manželka na toto ponižující období vzpomíná: „Měla jsem strach, aby se mu něco nestalo. Kouřil sto cigaret denně, nemohl spát, trápil se. V šestačtyřicátém roce... prý to zařídil prezident Beneš... ho přece jen vzali do služby a poslali do Plzně jako velitele sboru. Odtud za necelý rok přešel do Brna. Jenže to už zase začínaly potíže. Cítili jsme to.“¹²⁶ V této době byl také po letech konečně povýšen na divizního generála.¹²⁷ Pomalu a jistě se však blížil převratný únor 1948.

121 MAREK, J.: *c. d.*, s. 199-200.

122 SLANINA, J.: *c. d.*, s. 69-70.

123 VÚA-VHA, f. Kvalifikační listiny, *Kvalifikační listina Karla Kutlvašra*, nedat., nestr. [s. 6].

124 ABS, f. Ústředna Státní bezpečnosti, sign. 305-655-3, *Zpráva o přeložení do výslužby*, 1. 7. 1945.

125 VÚA-VHA, f. Kvalifikační listiny, *Kvalifikační listina Karla Kutlvašra*, nedat., nestr. [s. 6].

126 CÍLEK, R.: *c. d.*, s. 90.

127 STEHLÍK, E.: *Legionáři*, s. 33.

Je pozoruhodné, s jakou rychlostí komunisté hrdinu legií a druhého odboje vyřadili z armády. Už 8. března 1948 jej totiž odeslali na dovolenou až do dalšího rozhodnutí. Se začátkem června 1948 byl Kutlvašr přeložen do výslužby.¹²⁸

Jelizaveta Kutlvašrová k těmto událostem vzpomíná: „*Krátce po sestavení nové Gottwaldovy vlády jsme odjeli na předem naplánovanou desetidenní dovolenou do Špindlerova Mlýna. Vydržel tam jen několik hodin. Řekl mi: "Nezlob se, musím do Prahy, je ve mně nějaké tušení." A odjel. Brzy poté byl zbaven všech funkcí a přeložen do výslužby. Tentokrát už natrvalo. Dodnes si obsah toho urážlivě stručného sdělení pamatuji: "MNO zprošťuje vás činné služby vojenské." Podepsán: Ludvík Svoboda... Pak už to byly jen samé ústrky a strach.*"¹²⁹

2 5. oddělení HŠ MNO a skupina „Pravda zvítězí“

Konec války a poválečné období v Československu se neslo v duchu zápasu o ovládnutí politické scény a postupného získávání a prohlubování moci Komunistickou stranou (KSČ) za dohledu SSSR. Jednou z cest uplatňování sovětského vlivu byl pečlivý dozor nad vojenskými jednotkami, jelikož „*zápas o armádu se stal nedílnou součástí tohoto procesu.*"¹³⁰ Proto již 7. ledna 1945 podle rozkazu velitele 1. čs. armádního sboru Ludvíka Svobody vzniklo vojenské Obranné zpravodajství (OBZ). Rozkaz přišel na přímou žádost sovětské zpravodajské služby.¹³¹

OBZ vzniklo především jako protiváha zpravodajské služby exilového londýnského ministerstva národní obrany (MNO), již existujícího 2. oddělení hlavního štábu.¹³² Do čela

128 VÚA-VHA, f. Kvalifikační listiny, *Kvalifikační listina Karla Kutlvašra*, nedat., nestr. [s. 6].

129 CÍLEK, J.: *c. d.*, s. 90-91.

130 HANZLÍK, F.: *Vojenské obranné zpravodajství*, s. 67-68.

131 Tamtéž, s. 20.

132 KUDRNA, L.: *c. d.*, s. 77.

OBZ byl jmenován nadporučík v záloze Bedřich Reicin¹³³ a jeho zástupcem se stal poručík JUDr. Karel Vaš.¹³⁴ Oba absolvovali sovětské zpravodajské školy, Reicin působil jako osvětový důstojník a Vaš byl spolupracovníkem NKVD. OBZ obdrželo i díky nedostačujícímu legislativnímu prostředí prostředky jak zpravodajské služby, tak bezpečnostních orgánů. To znamenalo, že bezpečnostní oddíly, které byly součástí struktur OBZ, měly takřka neomezené a nekontrolované pravomoce nad vojenskými osobami i civilním obyvatelstvem.¹³⁵

Nově vzniklé OBZ se zaměřilo na vnitřní a vnější obranu armády. Vnitřní obrana spočívala ve vytváření agenturních sítí, sledování, kontrole a prověřování armádního sboru. V rámci vnější obrany se OBZ soustředilo na identifikaci kolaborantů a zrádců na základě rešerší v dokumentech německých institucí, z nichž mnohé byly později zneužity pro „výrobu“ procesů při armádních čistkách. Svou činnost však OBZ rozšiřovalo i mimo vojenské záležitosti. Síť informátorů budovalo v politických stranách, státních orgánech a institucích, dokonce v bezpečnostních složkách.¹³⁶ Svými informacemi a jinými metodami tak podporovalo KSČ v boji o politickou moc, za což mělo OBZ výsadní postavení v armádě i bezpečnostních složkách ministerstva vnitra.¹³⁷

V polovině dubna 1945 vznikla v rámci rozšiřování aparátů OBZ Hlavní správa OBZ (HS OBZ), jejímž náčelníkem se stal Reicin. Jeho dosavadní místo zaujal Karel Vaš. Silné zastoupení komunistů v předsednictvu vlády a jeho ovládnutí ministerstva vnitra a bezpečnostních složek umožnilo v podstatě nekontrolovatelnost OBZ.¹³⁸ K úspěšnosti HS OBZ a jejich struktur přispíval jistě i fakt, že o obsazování funkcí v OBZ rozhodoval na

133 K osobě B.Reicina (1911–1952) podrobněji viz HANZLÍK, František: *Bez milosti a slitování. B. Reicin-fanatik rudého teroru*. Praha 2011.

134 K osobě K. Vaše (1916-2012) podrobněji viz HANZLÍK, František – POSPÍŠIL, Jan - POSPÍŠIL, Jaroslav: *Sluha dvou pánů*. Vizovice 1999.

135 HANZLÍK, F.: *Vojenské obranné zpravodajství*, s. 20-24.

136 Tamtéž

137 Tamtéž, s. 118.

138 Tamtéž, s. 84-86.

základě vlastních pravidel osobně Bedřich Reicin. Často nezákonné metody činnosti Obráného zpravodajství byly přísně utajovány a dařilo se je udržet mimo veřejnost. Bedřich Reicin totiž „*od nejbližších spolupracovníků vyžadoval naprostou oddanost a loajalitu. Vyžadoval také tvrdou vojenskou kázeň a dodržování zásad utajení. Odměnou pro ty, kdo ctili uvedené zásady, bylo rychlé povyšování v hodnostech i ve funkcích.*“¹³⁹ Na druhé straně Reicin vypracoval vnitřní kontrolní systém a byl známý podezřívavostí. Nad pracovníky OBZ se tak neustále vznášela hrozba sankcí, dokonce i likvidace či zásahu NKVD.¹⁴⁰

OBZ mělo značný podíl na „první očistě“ armády. Po válce totiž museli všichni rotmistři a důstojníci podat do armády přihlášky, které procházely přijímacími komisemi a případně odvolacími. V každé komisi byl jeden příslušník OBZ a o jejich složení rozhodoval Reicin. V mnoha případech došlo k zásahu OBZ zejména na základech kompromitujících informací,¹⁴¹ které Reicin účelně shromažďoval¹⁴² mimo jiné i za využití přístupu k odposlouchávacímu zařízení, který vláda OBZ povolila již v lednu 1946.¹⁴³

Docházelo však k častým stížnostem na činnost OBZ. Mezi soustavně opakované patřilo, že důstojníci OBZ nejsou podřízeni příslušným vojenským velitelům a náčelníkovi Hlavního štábu MNO (HŠ MNO). Proto vydal 1. dubna 1946 náčelník HŠ MNO generál Bohumil Boček výnos, jímž zařadil jednotlivé složky OBZ do příslušných velitelských stupňů jako 5. oddělení štábů, přičemž HS OBZ se stala 5. oddělením Hlavního štábu. Tato pouze formální záležitost tak byla používána při případných stížnostech jako alibi, že OBZ již neexistuje.¹⁴⁴

OBZ postupně získalo kontrolu nad armádou natolik, že eliminovalo její vliv na únorové události. *"Komunistům se sice před Únorem nepodařilo získat hlavní moc v armádě,*

139 HANZLÍK, F.: *Vojenské obranné zpravodajství*, s. 119.

140 Tamtéž

141 Podrobněji k „první očistě“ viz Tamtéž, s. 67-74.

142 KUDRNA, L.: *c. d.*, s. 80.

143 HANZLÍK, F.: *Vojenské obranné zpravodajství*, s. 103.

144 KUDRNA, L.: *c. d.*, s. 81.

*ale za vydatné pomoci 5. oddělení HŠ se jim povedlo, aby v průběhu únorových dnů roku 1948 zůstala armáda stranou politického boje.*¹⁴⁵

Po získání moci komunisty v únoru 1948 5. oddělení ještě zvýšilo intenzitu perzekuce vojenských osob. Jedním z prvních kroků bylo okamžité odstranění řady generálů, mezi nimi i Karla Kutlvašra.¹⁴⁶ Ludmila Řičicová – Uhlířová, administrativní pracovnice 5. oddělení, k tomuto období s rozhovorech s Romanem Cílkem uvádí, že únor změnil intenzitu činnosti 5. oddělení jako mávnutí kouzelným proutkem: *„To, co si dosud udržovalo přece jen skrývanou podobu, dostalo najednou oficiální punc. Padly veškeré zábrany a Reicin i jeho podřízení měli najednou naprosto volné ruce. Doslova s úděsem jsem sledovala, co vše bylo připraveno a v jak horečném tempu se začaly ty plány v armádě realizovat. Už v březnu 1948 se rozjela rychlá, organizačně doslova až překotná perzekuce značného množství nekomunisticky smýšlejících důstojníků, v prvopočátku zejména západních letců, byli vyhazováni, zbavováni funkcí, zatýkáni a soustředováni do věznic a táborů nucených prací. Započalo ve velkém stylu takzvané generálské sledování, kdy na veškerý soukromý i služební pohyb mnoha generálů, většinou těch, kteří prošli frontou či odbojem a tvořili tak náš velitelský výkvět, nasazovalo 5. oddělení své stíny a získávalo o nich i kontrolou pošty, odposlechem telefonických rozhovorů a verbováním důvěrníků přímo z jejich okolí nejrůznější informace. Jmenovitě se to týkalo generálů Hasala, Palečka, Přikryla, Janouška, Píky, Kutlvašra, Kudláčka, Bočka, Studlara, Květoně, Ferjenčíka, Tichého, Žáka, Klapálka, Vesela, Moravce, Bartíka, Lišky, Hrabovského, Neumanna... snad jsem na žádného nezapomněla. Každý z nich měl založeny osobní desky a v nich záznamy o tom, co kdy dělal a s kým se sešel – ať už třeba v 08.15 ráno nebo ve 23.10 večer. Denně docházelo k zpravodajskému vyhodnocování údajů a do těchto přehledů se v konkrétních částkách zanášely i odměny informátorům za jednotlivé zprávy.*¹⁴⁷

145 KUDRNA, L.: c. d., s. 81.

146 HANZLÍK, F.: *Vojenské obranné zpravodajství*, s. 207.

147 CÍLEK, J.: c. d., s. 41-42.

Poučkové čistky byly tak rozsáhlé,¹⁴⁸ že došlo k destrukci důstojnického sboru a ochromení armády.¹⁴⁹ Hanzlík rozděluje práci 5. oddělení v období důstojnických čístek na dvě etapy: „V první fázi se podílelo na přípravě podkladů k propouštění „reakčních“ důstojníků a generálů z armády. Následovala druhá fáze, jejímž obsahem bylo sledování propuštěných důstojníků, provokace a na jejich základě příprava podkladů k inscenovaným soudním procesům i pro další perzekuci.“¹⁵⁰

Častými oběťmi procesů byli účastníci druhého odboje, zejména jeho velitelé a představení odbojových organizací. Tak se před soud dostali například i Karel Kutlvašr, František Bürger nebo Jaromír Nechanský.¹⁵¹ Obžaloby v následných procesech se ve většině případů nesly ve stejném duchu. Většinou šlo o údajné odhalení spolupráce s gestapem, napojení na cizí mocnosti a jejich zpravodajské služby apod. Vynášely se tresty za velezradu, vyzvědačství nebo spolčení za účelem poškodit republiku.¹⁵² Průvodním jevem mechanismu vzniku procesů byly nezákonné metody jako provokace, podvrhování důkazů či fyzické a psychické týrání.¹⁵³

Svou bestialitou při výsleších a „výrobou“ vynucených přiznání byla pověstná výslechová skupina¹⁵⁴, jedna ze samostatných, ale navzájem úzce spolupracujících skupin¹⁵⁵ ve struktuře 5. oddělení HŠ. Ta působila ve vazební věznici 5. oddělení HŠ, tzv. „Domečku“¹⁵⁶ v Kapucínské ulici na Hradčanech, kde se brutální výslechy odehrávaly.

148 Z celkového počtu 13 112 důstojníků (stav důstojnického sboru ČSA ke dni 15. 2. 1948) byla během následujících dvou let propuštěna více než třetina. Srov. BŘACHOVÁ, Eva: *Akce „D“ a internace československých důstojníků v TNP Mírov*. In: *Politické elity v Československu 1918–1948*, Sešity Ústavu pro soudobé dějiny, sv. 20, Praha 1994, s. 181; HANZLÍK, F.: *Vojenské obranné zpravodajství*, s. 214.

149 KAPLAN, K.: *c. d.*, s. 85.

150 HANZLÍK, F.: *Vojenské obranné zpravodajství*, s. 209.

151 KAPLAN, K.: *c. d.*, s. 102.

152 Tamtéž, s. 85.

153 BÁRTOVÁ, M.: *Příslušníci vyšetřovací skupiny*, s. 201–212.

154 K výslechové skupině podrobněji srov. BÁRTOVÁ, M.: *Ludvík Souček*, s. 109–134; BÁRTOVÁ, M.: *Příslušníci vyšetřovací skupiny*, s. 201–212.

155 Skupina zpravodajské ochrany průmyslu, osobní (tj. kádrová), evidenční, pátrací a studijní. BÁRTOVÁ, M.: *Příslušníci vyšetřovací skupiny*, s. 202.

156 Podrobněji srov. ŠEDIVÝ, Zdeněk František: *Domeček. Mučirna na Hradčanech*, Brno 2004. BÁRTOVÁ, Markéta: „Františku, ukaž mu, jaká je u tebe vojna, ať si dobytek nemyslí, že je na rekreaci.“ František Pergl, správce vojenské vazební věznice 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany v letech

Výslechová skupina sehrála i jednu ze zásadních rolí v případě „Kutlvašr a spol.“ Výsledky generála Kutlvašra probíhaly hlavně v režii štábního kapitána Jana Rabana¹⁵⁷ a majora Ludvíka Součka,¹⁵⁸ který se v lednu 1949 stal přednostou skupiny. Prokurátor JUDr. Jan Vaněk však po letech v rozhovoru vzpomíná, že u Karla Kutlvašra neměl podezření z násilného výslechu: „Mezi dveřmi na Pankráci jsme s generálem prohodili několik slov. Vypadal dobře, byl absolutně klidný. Ptal jsem se ho, jestli něco nepotřebuje. Poděkoval a zavrtěl hlavou, že ne.“¹⁵⁹ Informaci o tom, že u generála Kutlvašra nebylo použito fyzického nátlaku, byla později potvrzena v obnoveném řízení.¹⁶⁰

Na dalších nezákonných metodách, zejména provokacích a konstruovaných procesů, se podílel velkou měrou přednosta pátrací skupiny 5. oddělení HŠ MNO plukovník Richard Mysík.¹⁶¹ Ten sestavoval podrobné plány jednotlivých provokací, čímž se stal proslulým a vysloužil si přezdívku „mistr provokací“, tyto postupy pak byly nazývány „mysíkovština“.¹⁶² K osobě Richarda Mysíka se vyjádřila rozsáhle i Ludmila Řičicová-Uhlířová: „Mysík jako

1949–1951, in: Sborník Národního muzea v Praze, řada A – historie (70), č. 3–4, 2016, s. 14–20.

157 Raban, Jan (1913–?), plk., na 5. oddělení HŠ MNO působil od podzimu 1948 do srpna 1949, posléze byl jmenován náčelníkem oddělení obranného zpravodajství Vojenské akademie (VA). V září 1950 byl jmenován zástupcem náčelníka Hlavní informační správy (HIS) pro věci kádrové a materiální, kterým zůstal až do dubna 1951. Pro svoje působení na 5. oddělení byl několikrát vyslýchán, nikdy však trestně stíhán. Ještě v polovině 60. let sloužil na ministerstvu obrany. BÁRTOVÁ, Markéta: *Příslušníci pátrací a výslechové skupiny V. oddělení HŠ MNO v letech 1948 – 1951 a jejich podíl na perzekuci československých důstojníků. Rkp.*

158 Souček, Ludvík (1912–?), plk., po válce pomocník zpravodajského důstojníka u posádkového velitelství Velké Prahy, od března 1946 referent u HS OBZ. Do výslechové skupiny 5. odd. HŠ byl přidělen v březnu 1948, od ledna 1949 již působil jako přednosta skupiny. Pro svoje působení na 5. oddělení byl zatčen v březnu 1951. Byl degradován na vojína a po vyšetřování odsouzen v září za trestný čin sabotáže k patnácti rokům žaláře, ztrátě čestných práv občanských na deset let po propuštění, propadnutí veškerého jmění a povinnosti hradit náklady trestního řízení. V roce 1957 byl propuštěn na základě amnestie prezidenta republiky. V roce 1963 podal Souček žádost o přezkoumání rozsudku, jehož právní kvalifikace byla následující rok uznána jako chybná a rozsudek byl zrušen. Součkovu trestnou činnost měl přezkoumat Vyšší vojenský soud v Příbrami, který ale trestní stíhání pro uplynutí promlčecí doby zastavil. Podrobněji k osobě Ludvíka Součka viz BÁRTOVÁ, M.: *Ludvík Souček*, s. 109–134.

159 CÍLEK, R.: *c. d.*, s. 95.

160 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Gen. Kutlvašr – obnova řízení – stížnost*, 30.11. 1967, s. 2.

161 Mysík, Richard (1903–1951), plk., absolvent VA v Hranicích na Moravě (1923), účastník druhého odboje. V letech 1945–1947 vykonával funkci náčelníka 5. oddělení posádkového velitelství v Praze, o roku 1947 přednosta pátrací skupiny 5. oddělení HŠ. V dubnu 1950 převelen, v roce 1951, stejně jako další „Reicinovi muži“, zatčen. Ve vyšetřovací vazbě spáchal sebevraždu. Srov. BÁRTOVÁ, M.: *Příslušníci vyšetřovací skupiny*, s. 201–212; HANZLÍK, F.: *Vojenské obranné zpravodajství*, s. 112.

162 HANZLÍK, F.: *Vojenské obranné zpravodajství*, s. 220.

vedoucí pátrací složky mne zařadil do svého úseku a starala jsem se mimo jiné o evidování agenturních sítí a zpráv. A právě tady, v rámci pátrací složky, se začalo odehrávat to podstatné, nejpodstatnější, připravovaly se tu vyprovokované, násilím získané, zfalšované či prostě jen všelijak zkompilované a nadhodnocené podklady k jednotlivým soudním žalobám, uměle se tu vytvářely volavčí protistátní skupiny, do jejichž sítí pak byli zatahováni předem vytipovaní jedinci. [...] ...dodnes mám před očima jeho (Mysíkova, pozn. aut.) spisovou šifru My, obyčejně ji psával zelenou tužkou – a často to byl podpis, jímž se rozhodovalo o lidských životech. [...] Ostatně to vždy končilo stejně. Zatčením osoby, o které byla řeč, brutálními výslechy, soudem. Případy jeden skoro jako druhý."¹⁶³ Richard Mysík je jednou z klíčových postav kauzy, které je tato práce věnována. Jedním z jeho informátorů a agentů provokatérů totiž byl již od roku 1947 podplukovník Josef Hruška.¹⁶⁴

Hruška byl i přes vysoký věk v činné službě až do března 1948 a byl povyšován. Po propuštění se stal smluvním zaměstnancem MNO. Spolupracoval totiž s 5. oddělením, jemuž přinášel zprávy politického charakteru.¹⁶⁵ Po prvním větším úspěchu, odsouzení kladenských důstojníků, Hrušku osobně pochválil Reicin a nabídl mu trvalou spolupráci. To uvedla Romanu Cílkovi Ludmila Řičicová-Uhlířová a dále dodala: „Sledovala jsem průběh jeho špičkově placených provokací, často jsem měla příležitost slyšet, jak se s Mysíkem až cynicky domlouvali, komu jakou připraví léčku."¹⁶⁶

Hruškova činnost vyústila případem skupiny „Pravda zvítězí“, též značené „PZ“. Ohledně okolností vzniku skupiny se zmínky v literatuře rozcházejí. Například František Hanzlík uvádí, že Hruška získal poznatky o skupině „Pravda zvítězí“, kterou založil Karel

163 CÍLEK, R.: c. d., s. 39-45.

164 Podrobněji k osobě Josefa Hrušky viz PEJČOCH, Ivo: *Vojenské osoby popravené v období politických procesů v Československu v letech 1948-1955*. Praha 2009, s. 11-16.

165 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď J. Hrušky*, 20. 12. 1948, s. 1.

166 CÍLEK, R.: c. d., s. 43.

Bacílek¹⁶⁷, načež dostal od Mysíka za úkol proniknout do skupiny a napojit na ni důstojníky v činné službě.¹⁶⁸ Na druhé straně shodně uvádí Kaplan, Pejčoch a Slanina s Vališem, že na základě Mysíkova pokynu začal po seznámení s vhodnou osobou, tj. Karlem Bacílkem, budovat domnělou protistátní skupinu „Pravda zvítězí“.¹⁶⁹ Slanina a Vališ a z nich vycházející Bláhová uvádí, že název skupiny vymyslel sám Mysík.¹⁷⁰ Problémem však je, že žádný z těchto autorů výše zmiňované informace dostatečně nepodložil a neozdrojoval. Interní informace o součinnosti Mysíka a Hrušky jsou navíc těžce zjistitelné. Nicméně, podrobným studiem dostupných pramenů je evidentní, že Hruška skutečně dostal za úkol navazovat styky za účelem vybudování protistátní skupiny, která by se ideálně napojila na zahraničí.¹⁷¹ Také je patrné, že Mysík měl zvláštní zájem o začlenění vojenských osob.¹⁷² Taktéž název skupiny je problematický fenomén. Autor se přiklání k názoru, že vznikl uměle na 5. oddělení, stejně jako celá skupina. Z jednotlivých výslechových protokolů je totiž zřejmé, že ani sami členové skupiny nevěděli, že se jmenuje „Pravda zvítězí“. Pokud se přece jen ve výpovědích označení objevilo, často bylo uvedeno dodatečně či v závorkách, což lze připsat zásahům vyslychajících.¹⁷³ Často se objevují i zmínky o skupině „PZ“, vedené majorem Králem.¹⁷⁴ V protokolu s Karlem Bacílkem tak například je v jednom dokumentu docela nelogicky zmíněna jak Hruškova „PZ“, tak i navázání kontaktů se skupinou „PZ“ majora Krále.¹⁷⁵

167 Bacílek, Karel (1894-?), od roku 1936 do 1946 byl majitelem hostince, později souzen v souvislosti se skupinou „Pravda zvítězí“. Podrobněji viz. ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď K. Bacílka*, 22. 12. 1948, s. 1.

168 Srov. HANZLÍK, F.: *Vojenské obranné zpravodajství*, s.226-227.

169 Srov. KAPLAN, c. d., s. 90; PEJČOCH, Ivo: *Vojenské osoby popravené v období politických procesů v Československu v letech 1948-1955*. Praha 2009, s. 12; SLANINA, J.: c. d., s. 76.

170 Srov. BLÁHOVÁ, Ivana – BLÁŽEK, Lukáš – BOŠTÍK, Martin – STARÁ, Tereza: *Jménem republiky! Osm případů zvláště komunistické justice*. Praha 2015, s. 255; SLANINA, J.: c. d., s. 76.

171 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď J. Hrušky*, 6. 1. 1949, s. 1.

172 Tamtéž, *Přepis rukopisu Josefa Hrušky*, 18.12. 1948, s. 5.

173 Srov. ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď B. Kovaříčka*, 23. 12. 1948, s. 5; Tamtéž, *Výpověď K. Bacílka*, 22. 1. 1949, s. 9; Tamtéž, *Výpověď K. Bacílka ml.*, 27. 12. 1948, s. 5.

174 Zřejmě se jednalo o agenta Státní bezpečnosti Vlastislava Chalupu, který pod tímto krycím jménem vystupoval. K jeho osobě podrobněji viz. MÁLEK, Jiří: *JUDr. Vlastislav Chalupa, agent StB*. In: *Securitas Imperii 2*. Praha 1995, s. 46-90.

175 Srov. ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď K. Bacílka*, 22. 1. 1949, s. 2-9.

Podplukovník Hruška se na jaře 1948 seznámil v restauraci Václava Tichého v Benediktinské ulici jeho prostřednictvím s Karlem Bacílkem starším. Ten se podle vlastních slov¹⁷⁶ při rozhovoru shodl s Hruškou v názorech na stávající režim. Kvůli pochopitelné diskrétnosti se dále stýkali v bytě Bacílkovy rodiny, kde pokračovali v hovorech o vnitřních poměrech v zemi. Seznámil Hrušku i se svým synem Karlem Bacílkem mladším.¹⁷⁷ Společně začali pod vedením Hrušky navazovat kontakty, shromažďovat informace o stávajících buňkách odbojové činnosti a získávat lidi pro svou vznikající skupinu. Prvním zapojeným byl student Boris Kovaříček,¹⁷⁸ který již sám vedl vlastní ilegální skupinu „Šeřík“, s níž se soustředil na shromažďování informací, které považoval za zpravodajsky důležité. Nutno dodat, že skupina „Šeřík“ i přes mladý věk hlavních členů vyvíjela rozsáhlou činnost. Karel Bacílek ml. tak zprostředkoval setkání Kovaříčka s Hruškou a zapojil jej na její skupinu.¹⁷⁹

Josefu Hruškovi se podařilo dále získat kontakt na osoby, které prováděly ilegální přechody přes hranice. Jejich prostřednictvím dopomáhal převádět osoby, přes které chtěl získat víc informací o spojení exilového odboje s domácím. Dokonce vyslal do Německa Karla Bacílka ml., aby jednal s americkými agenty a doručil jim poznatky o poměrech v ČSSR, plán chystaného puče a mapy pohraničí.¹⁸⁰ Skupina se pokusila kontaktovat zahraničí i skrze rádiové spojení.¹⁸¹ Důležitou osobou byl Josef Slanina, pozdější tvůrce Kutlvašrovy jediné biografie, který pro Hruškovu organizaci tiskl ilegální letáky s

176 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď K. Bacílka*, 22. 1. 1949, s. 1.

177 Bacílek, Karel ml.(1920-1949), student Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Byl jedním z nejméně aktivních členů skupiny „Pravda zvítězí“. V rámci procesu s touto skupinou byl odsouzen za zločin velezrady a vyzvědačství k trestu smrti a v květnu 1949 popraven. Srov. ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď K. Bacílka ml.*, 27. 12. 1948, s. 1; NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Rozsudek Státního soudu v Praze v kauze Kutlvašr a spol.*, 16. 5. 1949, s. 34.

178 Kovaříček, Boris (1927-1949), student Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Na jaře 1948 založil vlastní skupinu „Šeřík“, kterou zapojil na „PZ“. Byl společně s Karlem Bacílkem jedním z nejméně aktivních členů organizace. V procesu s Kutlvašrem a spol. byl odsouzen za velezradu a vyzvědačství k trestu smrti a v květnu 1949 popraven. Srov. ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď B. Kovaříčka*, 23. 12. 1948, s. 1-3; NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Rozsudek Státního soudu v Praze v kauze Kutlvašr a spol.*, 16. 5. 1949, s. 34.

179 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď B. Kovaříčka*, 23. 12. 1948, s. 1-3.

180 Tamtéž, *Výpověď K. Bacílka ml.*, 27. 12. 1948, s. 31-37.

181 Tamtéž, s. 7.

názvem „V nový život“.¹⁸² Tyto letáky pak Josef Hruška předal plukovníku Mysíkovi.¹⁸³ Za účelem provedení státního převratu, který měl být proveden v únoru 1949,¹⁸⁴ se pokoušeli členové skupiny o sloučení jednotlivých ohnisek odboje pod svou organizaci.¹⁸⁵ Hruškovou provokací a přičiněním mělo na tomto základě dojít k „odhalení“ skupiny „Pravda zvítězí“ jako odbojové skupiny, která provádí rozsáhlou ilegální činnost, plánuje převrat a má i spojení se zahraničím,¹⁸⁶ jak již bylo naznačeno výše. Josef Hruška veškeré své poznatky v průběhu hlásil Mysíkovi a pracoval pod jeho vedením. Před ostatními členy svou spoluprací s 5. oddělením neskrýval, argumentoval tím, že podává falešné zprávy, a sliboval členům „PZ“ ochranu od jeho nadřízených.¹⁸⁷

Hruškovi však šlo také podle instrukcí Mysíka o napojení vojenských osob. Na podzim 1948 se na jednu z dalších schůzek u Bacílků dostavili z iniciativy Hruškova známého, Františka Rozhoně, štábní kapitán letectva Ervín Novotný¹⁸⁸ a Josef Kubát. Ti byli v některých protokolech označováni jako „Frantova“ či „Kutlvašrova“ skupina.¹⁸⁹ Při přehánění o síle vlastní skupiny přislíbili do budoucna účast svého velitele, blíže nejmenovaného důstojníka.¹⁹⁰ V té době byl jak Kubát, tak Novotný v kontaktu s generálem Kutlvašem, s nímž se při rozhovorech věnovali i otázkám odboje proti režimu. Proto jej urgovali, i na nátlak Hrušky, aby se s nimi dostavil na další schůzku skupiny „PZ“ a chtěli jej

182 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď J. Slaniny*, 22. 12. 1948, s. 2-4; Tamtéž, *Leták "V nový život"*, 2. 11. 1948, s. 1-4.

183 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Zpráva o revizi a návrh na obnovu trestního řízení ve prospěch J. Hrušky*, nedat. [1965], s. 6.

184 Termín puče určil Plukovník Mysík. Viz Tamtéž

185 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď K. Bacílka ml.*, 27. 12. 1948, s. 7.

186 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Rozsudek Městského soudu v Praze ve věci Josefa Hrušky*, 4. 4. 1966, s. 2-4.

187 Srov. ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď K. Bacílka ml.*, 27. 12. 1948, s. 37-38; Tamtéž, *Přepis rukopisu Josefa Hrušky*, 18.12. 1948, s. 4.

188 Novotný, Ervín (1913 -?), škpt., za Květnového povstání pobočník generála Kutlvašra, po Únoru umístěn do výslužby. V procesu se skupinou „Pravda zvítězí“ odsouzen na 15 let. Srov. Tamtéž, *Výpověď E. Novotného*, 17. 12. 1948, s. 1; Tamtéž, *Rozsudek Státního soudu v Praze v kauze Kutlvašr a spol.*, 16. 5. 1949.

189 Srov. Tamtéž, *Výpověď K. Bacílka ml.*, 27. 12. 1949, s. 7; Tamtéž, *Výpověď Josefa Hrušky*, 20. 12. 1948, s. 5.

190 Tamtéž, *Výpověď K. Bacílka*, 22. 1. 1949, s. 10-12.

vydávat za svého velitele. K tomu nakonec došlo až 16. května 1948, těsně předtím, než došlo k zatýkání členů skupiny „Pravda zvítězí“.¹⁹¹

3 Vyšetřování skupiny a soudní proces s Karlem Kutlvašem

Dne 18. prosince začala na pokyn Bedřicha Reicina¹⁹² likvidace protistátních skupin „Pravda zvítězí“ a „Šeřík“. Došlo k zatčení více než sto padesáti osob a rozsáhlým domovním prohlídkám, při kterých byla zabavena řada zbraní a střeliva, vysílacích přístrojů, písemností, tiskařských nástrojů a dalších předmětů.¹⁹³ Ke všem zabaveným věcem vznikaly odborné posudky. Následovalo vyšetřování za spolupráce Státní bezpečnosti a 5. oddělení HŠ MNO, které se opíralo o zajištěné důkazy s jejich posudky a hlavně o výsledky osob, přičemž vojenské osoby 5. oddělení vyslychalo samo.¹⁹⁴ Civilisté byli vyslycháni na Oblastní úřadovně a Krajském velitelství Státní bezpečnosti v Praze, nutno však dodat, že za dozoru obranného zpravodajství, v jehož režii akce probíhala, jak vyplývá i ze svědectví Ludmily Uhlířové: „*Podotýkám, že od doby zatčení akce PZ, tj. od. 18. 12. 1948 do konce ledna 1949, chodil Mysík z příkazu Musila¹⁹⁵ denně na StB, kde se vyslychaly civilní osoby organizace PZ, a to pochopitelně z důvodu, aby Hruškovo jméno se pokud možno nevyskytovalo v jejich protokolech.*“¹⁹⁶

191 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď E. Novotného*, 17. 12. 1948, s. 3-4.

192 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Zpráva o revizi a návrh na obnovu trestního řízení ve prospěch J. Hrušky*. [nedat.] s. 9-10.

193 Srov. ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 M, *Seznam zabavených zbraní a předmětů v akci „PZ“*, 24. 1. 1949; Tamtéž, *Seznam věcí doličných*, 5. 2. 1949.

194 Tamtéž, *Závěrečná zpráva o likvidaci ilegálních protistátních skupin PZ a Šeřík*, 10. 3. 1949, s. 8.

195 Josef Musil (1900-1954), gen., vyučen kolářem, v roce 1918 vstoupil do armády. Později absolvoval vojenské školy v Nitře a Bratislavě, následně ještě VA v Hranicích (1923) a Vysokou školu vojenskou v Praze (1936). Během 2. světové války pracoval jako technický úředník. V roce 1945 přijat zpět k armádě, ve stejném roce vstoupil do KSČ. V roce 1946 přidělen k 5. oddělení HŠ MNO, v listopadu 1948 ustanoven jeho velitelem. Dosáhl hodnosti generála a po institucionální změně oddělení na Hlavní informační správu byl v srpnu 1950 jmenován jejím náčelníkem. V březnu 1951 zatčen, po několika letech vyšetřování odsouzen k trestu smrti a v roce 1954 popraven. BĀRTOVÁ, Markéta: „...*Řekl mi, že mi páni vzkazují, že chcípnu jako pes.*“ *Případ pplk. Ludvíka Macháčka*. In: Paměť a dějiny, roč. 11, č. 4, Praha 2017, s. 63.

196 BĀRTOVÁ, Markéta: *Akce POHORELEC*. In: Sborník Archivu bezpečnostních složek, č. 15, Praha 2017, s. 33.

Závěrečná zpráva označuje za vedoucí osobnosti skupiny „PZ“ pplk. Josefa Hrušku, gen. Karla Kutlvašra, studenta Karla Bacílka ml. s jeho otcem Karlem Bacílkem st., dále pak škpt. letectva Ervína Novotného, ing. Ladislava Strejce, učitele Josefa Slaninu ze Semil, studenta Jana Moravu, Josefu Straširybkovou, JUDr. Jaroslava Havelku a Františka Rozhoně.¹⁹⁷

Se skupinou „PZ“ splynula studentská skupina „Šeřík“, kterou vedl Boris Kovaříček pod krycím jménem Rudolf. *„Tato organizace vznikla již v údobí voleb v roce 1948 a zabývala se převážně činností vyzvědačskou. Hlavními vyzvědačskými objekty ilegální organizace Šeřík byly železniční a telekomunikační spoje ČSR a okolnosti týkající se početních stavů a výzbroje závodních milic, jakož i ostatní státní tajemství, zejména z oboru hospodářského. K získávání potřebných zpráv byly používány i bezohledné brutální metody, dokonce i jed skopolamin, který byl podáván osobám těšícím se vyzvědačskému zájmu organizace Šeřík, aby právě pozitivem uvedeného jedu byly přivedeny do stavu sdílnosti. [...] Kromě vyzvědačských úkolů prováděla ilegální organizace Šeřík systematický výcvik svých členů v používání střelných zbraní a výbušnin, aby tak v době plánovaného puče byli členové organizace způsobilí a schopní jednak účastniti se přímých bojových akcí, jednak prováděti akty násilné a teroristické.“*¹⁹⁸ Za skupinu „Šeřík“ závěrečná zpráva vyzvedává hlavně studenty Borise Kovaříčka a Miroslava Gregara.¹⁹⁹

Plk. Josefa Hrušku zatkli 18. 12. 1948 na jeho služební cestě do Tábora příslušníci 5. oddělení, dopravili jej do kanceláře Richarda Mysíka, a tam jej vyslýchali.²⁰⁰ O průběhu tohoto výslechu později vypovídala administrativní pracovnice 5. oddělení Dagmar Marešová: *„Hruška při výslechu stále namítal a říkal Mysíkovi, že dělal jen to, co mu Mysík*

197 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Závěrečná zpráva o likvidaci ilegálních protistátních skupin PZ a Šeřík*, 10. 3. 1949, s. 1.

198 Tamtéž, s. 5.

199 Tamtéž, s. 5-6.

200 Tamtéž, *Návrh na obnovu trestního řízení ve prospěch Josefa Hrušky* [nedat.], s. 7-8.

*jako svému důvěrníku nařídil. Jakmile však toto pronesl, byl všemi zúčastněnými bit tak, že bylo plno krve na stole, u něhož seděl. Byl totiž posazen zády do místnosti, aby nikoho neviděl. Zezadu jej mlátil pplk. Otakar Tylš klackem, který mu přinesl Slavík. Na jedné straně stál Mysík a kopal do něho, z druhé strany ho tloukl rukama Souček. [...] Bití se mnohokrát opakovalo a propuklo vždycky, když Hruška počal hovořit o tom, že dělal jen to, co mu Mysík nařídil [...]. Vzpomínám si zcela jasně, že při bití volal mimo jiné Mysíka a maminku. Prosil, aby ho nechali, že všechno řekne a podobně.*²⁰¹ Další výslechy, ve kterých se pokračovalo v hradčanském „Domečku“ v režii majora Jana Rabana, byly vedeny k tomu, aby Hruška přiznal, že byl hlavním iniciátorem skupiny a že konal skutečnou protistátní činnost, kterou pouze kryl spoluprací s 5. oddělením V tom ho usvědčily i výpovědi ostatních, protože si podobným tvrzením u nich získával důvěru. V Hruškův neprospěch v této věci posloužily nalezené dokumenty zpravodajského charakteru, převážně od Borise Kovaříčka, které nepředal Mysíkovi.²⁰² Při domovní prohlídce se našlo také několik pistolí,²⁰³ což Hruška vysvětloval zálibou ve zbraních. Proti Hruškovi byly použity i výpovědi ostatních členů, kteří jej označovali za iniciátora a vedoucího.²⁰⁴

Karel Kutlvašr byl při likvidaci skupiny zatčen mezi prvními osobami již 18. 12. 1948,²⁰⁵ hned po Karlu Bacílkovi a Borisi Kovaříčkovi, kteří byli i na základě předchozích Hruškových zpráv celkem oprávněně považováni za neaktivní členy celé skupiny. „*Sedm chlapů si pro něho přijelo*“²⁰⁶ vzpomínala na Kutlvašrovo zatčení jeho žena.

Na 5. oddělení HŠ MNO jej začal vyslýchat major Jan Raban, který první otázky směřoval hlavně na jeho známost s Josefem Kubátem a s tím spojenou schůzku z 16. 12.

201 BÁRTOVÁ, M.: *Příslušníci vyšetřovací skupiny*, s. 205–206.

202 Hruška chtěl materiály odevzdat posléze hromadně, proto je uchovával doma mezi notami. Srov. ABS, f.

Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Předání věci doličným*, 12. 2. 1949; Tamtéž, *Přepis rukopisu Josefa Hrušky*, 18. 12. 1948, s. 4.

203 Tamtéž, *Seznam zabavených zbraní a předmětů v akci „PZ“*, 24. 1. 1949.

204 Srov. Tamtéž, *Výpověď K. Bacílka ml.*, 20. 12. 1948, s. 1-2; Tamtéž, *Výpověď K. Bacílka*, 22. 1. 1949, s. 15.

205 Protokol o zatčení K. Kutlvašra se ve vyšetřovacích spisech nenachází a nepodařilo se jej dohledat.

206 CÍLEK, c. d., s. 91.

1948, která byla Kutlvašrovým jediným kontaktem s Hruškou. Karel Kutlvašr vypověděl, že Kubát jej pozval na toto setkání několik dní předem, ale nejdříve odmítl odpovídat na otázku, o čem mluvil na schůzce Hruška. Posléze však již popsal několik podrobností toho, co bylo na schůzce projednáváno.²⁰⁷ Proti Kutlvašrovi byla dále použita výpověď Ervína Novotného, který uváděl, že za přítomnosti generála se na zmiňované schůzce dohodlo, že vojenské oddělení organizace povede právě Kutlvašr.²⁰⁸ Generál zdůrazňoval, že jej chtěli ostatní postavit do čela organizace, on však souhlas k tomuto nedal, bohužel pro něj však neprojevil ani žádný otevřený nesouhlas.²⁰⁹ To opakoval i v pozdějších protokolech. Když se major Raban ptal na nějaké další napojené důstojníky, řekl Kutlvašr, že jeho zapříčiněním²¹⁰ byl do skupiny zapojen štábní kapitán Ervín Novotný.²¹¹ To ve své výpovědi potvrdil i sám Novotný.²¹²

V dalším vyslyšení pokračoval major Ludvík Souček. Kutlvašr tentokrát již velmi podrobně popisoval plán chystaného převratu, jak jej 16. 12. 1948 vylíčil Josef Hruška. Při zmínce o politickém pozadí puče generál připustil, že by přijal funkci vojenského velitele, pokud bude organizace opřena o významné a vlivné politické osobnosti, které by mu toto přímo nařídily.²¹³ Dále Kutlvašr objasňoval naléhání jeho přátel, aby se na začátku prosince dostavil na schůzku s ilegality. Protože však chtěl zůstat anonymní, požádal svého známého,

207 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď K. Kutlvašra*, 18. 12. 1948, s. 1-4.

208 K tomuto bodu se u výsledku nevyjádřila žádná další osoba, která byla na schůzce 16. května 1948 přítomna. Nutno ještě dodat, že zmiňované prohlášení Ervína Novotného vypadá v protokolu nepřírozně a nadbytečně. Nabízí se tedy myšlenka, nakolik byl tento zásadní výrok uměle "vyroben" při výsledku Novotného na 5. oddělení. Tamtéž, *Výpověď E. Novotného*, 17. 12. 1948, s. 4.

209 Tamtéž, *Výpověď K. Kutlvašra*, 18. 12. 1948, s. 3.

210 Generál se sice na napojení Novotného přičinil, na Hrušku jej však nenapojil, protože v té době o něm ještě nevěděl. Nemohl tedy Novotného napojit na konkrétní odbojovou skupinu, protože tomu bylo nakonec naopak, když jej v prosinci Kubát a Novotný přiměli, aby přišel na další schůzku skupiny "PZ", protože Hruškovi po naléhání slíbili přivést velícího důstojníka jejich údajné skupiny. Srov. Tamtéž, *Výpověď K. Kutlvašra*, 18. 12. 1948, s. 13-14; Tamtéž, *Výpověď J. Kubáta*, 21. 12. 1948, s. 1-4; Tamtéž, *Výpověď F. Rozhoně*, 20. 12. 1948, s. 1-3.

211 Tamtéž, s. 4.

212 Tamtéž, *Výpověď E. Novotného*, 22. 12. 1948, s. 1.

213 Tamtéž, s. 7.

podplukovníka Jaroslava Nedbálka,²¹⁴ aby šel na schůzku místo něj jako pozorovatel. Ten ale Kutlvašrovi nevyhověl.²¹⁵

Kutlvašr dále vypovídal, že na požádání Josefa Kubáta měl zjistit, zda lze počítat s generálem Otakarem Husákem²¹⁶ pro odbojovou činnost. Kubát Husáka neznal, proto se obrátil na Kutlvašra. Ten se posléze s Husákem setkal, vyzvídal jeho stanovisko a pak jej jakožto jednoho z posledních spolupracovníků prezidenta Masaryka vyzval k odboji. Husák ho však odmítl. Podobným způsobem pak Kutlvašr oslovil ještě několik dalších osob, ovšem také s negativními výsledky.

Další výslech Karla Kutlvašra probíhal v lednu 1949 ve věznici na Pankráci. Důraz se kladl na okolnosti Květnového povstání. Generál měl vysvětlit, jak došlo k odchodu ozbrojených příslušníků gestapa z Prahy, proč jednal s vlasovci, proč bylo udržováno radiotelegrafické spojení s Londýnem, když československá vláda byla v Košicích a dále měl vysvětlit totožnost plánů obrany Prahy s německými plány. Generál Kutlvašr uvedl, že k odchodu gestapa nevydal žádné svolení a více o něm neví. Co se týče jednání s vlasovci, uvedl, že se jej účastnila také většina členů ČNR a došlo k odmítnutí jejich pomoci. Ke spojení s Londýnem Kutlvašr řekl, že jeho štáb žádné takové spojení neměl. Ve vojenských plánech skutečně došlo po vzoru Němců k uplatnění velitelství a spojovací sítě Protiletcké obranné policie, a to kvůli její dobré organizaci. Generál se dále vyjádřil o masovém vypuknutí povstání a k tomu, že pověření k velení v Praze dostal od generálů Františka Hrabčíka a Františka Slunečka.²¹⁷ K událostem Květnového povstání jsou ve vyšetřovacím

214 Podplukovník Jaroslav Nedbálek byl zatčen následujícího dne, v procesu s Kutlvašrem a spol. odsouzen na dva roky za neoznámení trestného činu. Srov. Tamtéž, *Výpověď J. Nedbálka*, 21. 12. 1948, s. 1-3; Tamtéž, *Rozsudek Státního soudu v Praze v kauze Kutlvašr a spol.*, 16. 5. 1949.

215 Tamtéž, *Výpověď K. Kutlvašra*, 18. 12. 1948, s. 8-9.

216 Husák, Otakar (1885-1964), gen., legionář, v letech 1920-1921 ministr národní obrany. Byl generálním ředitelem pozdější firmy Explosia, za okupace vězňem nacisty. Po válce ředitelem firmy Synthesia Semtín, od roku 1948 v penzi. Na začátku roku 1949 ve vazbě ve spojitosti s případem gen. Kutlvašra, později propuštěn. KYKAL, Tomáš: *Otakar Husák*. In: <http://www.vhu.cz/otakar-husak/>. [cit. 15. 8. 2019].

217 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď K. Kutlvašra*, 12. 1. 1948, s. 1-5.

svazku připojeny i výpovědi gen. Husáka,²¹⁸ Jaromíra Nechanského²¹⁹ či gen. Františka Slunečka,²²⁰ kteří byli vyslýcháni po Kutlvašrově zatčení.

Na základě vyšetřování se vyjádřila tzv. Závěrečná zpráva na adresu Karla Kutlvašra těmito slovy: „*Gen. Kutlvašr jako velitel Pražského povstání se snažil usměrniti Pražské povstání tak, aby podíl Rudé armády na osvobození Prahy a ČSR se jevil jako co možno nejmenší. Jak vyplývá z provedeného šetření a i z notoricky známých skutečností, bylo Pražské povstání v květnu 1945 spontánní, široce založenou lidové akcí a gen. Kutlvašr se v pravém slova smyslu tomuto povstání vnutil jako samozvaný velitel, a to v době, kdy již Rudá armáda prováděla svůj gigantický tankový nápor od Berlína na Prahu. Ještě v této pro Němce tak beznadějně době znesvětil gen. Kutlvašr pověst Pražského povstání zbabělým a čsl. vysokého důstojníka nehodným vyjednáváním s Wehrmachtem, SD a gestapem, jimž dovolil v době úplného jejich obklíčení volný odchod z Prahy, a ještě k tomu i s lehkými zbraněmi. V téže době vyjednával gen. Kutlvašr i se zrádci všeho Slovanstva a zběhy z řad Rudé armády, s vlasovci. Toto jsou skutečnosti, které sloužily gen. Kutlvašrovi za morální a politickou legitimaci před čsl. reakcí doma i v zahraničí. [...] V očích reakce se gen. Kutlvašr nikdy „neposkrnil“ jakoukoliv ani vzdálenou spoluprací na utvoření a upevnění lidové demokratického zřízení v ČSR. Gen. Kutlvašr byl pro tento svůj krajně reakční a protilidový postoj po únoru 1948 odstraněn z čsl. armády, a jest proto jisté, že i osobní momenty, uražená ješitnost a touha po opětném nabytí moci přivedly gen. Kutlvašra až tam, že byl ochoten vésti krvavý puč proti vlastnímu národu a lidu v zájmu cizích imperialistů a i samotných Němců.“²²¹*

218 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Výpověď O. Husáka*, 3. 2. 1949, s. 1-4.

219 Tamtéž, *Výpověď J. Nechanského*, 2. 2. 1949, s. 1-3.

220 Tamtéž, *Výpověď F. Slunečka*, 20. 12. 1948, s. 1-2.

221 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Závěrečná zpráva o likvidaci ilegálních protistátních skupin PZ a Šeřík*, 10. 3. 1949, s. 2-3.

Podle získaných informací a důkazního materiálu Závěrečná zpráva skupinu „Pravda zvítězí“ následovně: „Cílem této ilegální protistátní skupiny bylo stmeliti a sjednotiti všechno neb alespoň většinu ilegálního reakčního podzemí v ČSR a ve spojení se zrádnou čsl. emigrací v zahraničí a za podpory amerických zpravodajských a vojenských orgánů v západní okupační zóně Německa povalením lidově demokratického zřízení v ČSR odčiniti porážku reakce z února 1948. Čsl. reakce prostřednictvím ilegální organizace vedené pplk. Josefem Hruškou si zvolila k provedení tohoto násilného a ozbrojeného státního převratu „jubilejní“ datum v noci ze dne 24. na 25. února 1949.“²²²

Spolupráce 5. oddělení a Státní bezpečnosti na vyšetřování činnosti skupiny „Pravda zvítězí“ vyústila 24. ledna 1948, kdy Krajské velitelství Státní bezpečnosti podalo ve věci „Kutlvašr a spol.“²²³ trestní oznámení na celkem patnáct osob,²²⁴ které byly označeny za vedoucí skupiny.²²⁵ Kvůli rozsáhlosti případu a technickým limitům totiž nebylo možné provést jednotné soudní řízení se všemi osobami, které byly spojeny se skupinami „Pravda zvítězí“ a „Šeřík“.²²⁶ Důvody podání trestního oznámení a činnost organizace byly rozepsány typickým komunistickým slovníkem na více než čtyřicet stran.

Na tomto základě vznikla s pozoruhodnou rychlostí obžaloba Státní prokuratury v Praze již 7. února 1949.²²⁷ Na to poukazoval JUDr. Karel Vaš²²⁸ ve své zprávě o závadách Státní prokuratury a soudu: „Na řídicí skupinu ilegální organizace, vedené gen. Kutlvašrem,

222 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Závěrečná zpráva o likvidaci ilegálních protistátních skupin PZ a Šeřík*, 10. 3. 1949, s. 1.

223 Takto je nazván celý spis ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV. Lze se setkat také s označením „Hruška a spol.“

224 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Trestní oznámení Krajského velitelství Státní bezpečnosti*, 24. 1. 1949.

225 Tamtéž, *Závěrečná zpráva o likvidaci ilegálních protistátních skupin PZ a Šeřík*, 10. 3. 1949.

226 Tamtéž, *Trestní oznámení Krajského velitelství Státní bezpečnosti*, 24. 1. 1949, s. 10.

227 Tamtéž, *Obžaloba Státní prokuratury*, 7. 2. 1949.

228 Karel Vaš po propuštění z 5. oddělení působil od října 1948 do dubna 1949 u Státního soudu v Praze, kde se podílel na řadě politických procesů. Zpráva vznikla necelý měsíc před procesem s Kutlvašrem a spol. Kritizuje závady a nedostatky Státní prokuratury a Státního soudu v Praze ve prospěch zájmů vojenské správy.

vojenský referát státní prokuratury podal obžalobu již 10 dní po dojití trest. oznámení, ač skutkový děj byl velmi rozsáhlý a rozmanitý – na podskupiny této organizace, “Šeřík“ a “Ing. Žemly v Pardubicích“, ještě dodnes nejsou podány žaloby, ač skutkový děj je mnohem jednodušší.”²²⁹ Tuto skutečnost dále vysvětluje: „Obžaloba na řídicí skupinu organizace Kutlvašr a spol. mohla být proto tak rychle podána, neboť vojenský úsek státní prokuratury se řídil zásadou Dr. Čepičky o spolupráci státních zástupců s bezpečnostními orgány ještě před podáním trestních oznámení. V daném případě orgány StB upravily trestní oznámení podle předem tlumočeného přání úseku státní prokuratury.“²³⁰

Státní prokurátor JUDr. Jan Vaněk žaloval gen. v. v. Karla Kutlvašra, pplk. v. v. Josefa Hrušku, škpt. v. v. Ervína Novotného, pplk. v. v. Jaroslava Nedbálka, Karla Bacílka, Ladislava Strejce, Josefa Slaninu, Jana Moravu, Zdeňka Locha, Josefu Straširybkovou, Borise Kovaříčka, Josefa Demetera a Miroslava Gregara, že „v době od konce února do druhé poloviny prosince 1948 v Praze, na jiných místech ČSR a v Bavorsku se spolčili vzájemně i s jinými osobami a vešli v přímý styk s cizí mocí a cizími činiteli za tím účelem, aby zničili samostatnost a ústavní jednotnost republiky, odtrhli od republiky část jejího území, zničili lidově demokratické zřízení a společenskou a hospodářskou soustavu republiky, zaručené ústavou, násilím znemožnili ústavní činnost prezidenta republiky, zákonodárného sboru a vlády, a za těmito účely byly sbírány a organizovány pomocné síly a hromaděny zbraně a střelivo, přičemž čin byl spáchán za zvláště přitěžujících okolností.“²³¹

Dalším bodem bylo, že „v téže době tamtéž se spolčili vzájemně i s jinými osobami a vešli v přímý i nepřímý styk s cizí mocí a cizími činiteli za účelem vyzvídání státního tajemství v úmyslu vyraziti jej cizí mocí a státní tajemství cizí moci přímo i nepřímo skutečně vyrazili, přičemž se dopustili takového činu jako členové organizace, jejímž účelem je

229 VÚA-VHA, f. Hlavní správa soudů, sign. 21/9, Zpráva K. Vaše o závadách a nedostacích Státní prokuratury a Státního soudu v Praze, 21. 2. 1950, s. 11.

230 Tamtéž

231 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, Obžaloba Státní prokuratury, 7. 2. 1949, s. 2.

vyzvidati státní tajemství, po delší dobu ve značném rozsahu, způsobem zvlášť nebezpečným a za jiných zvlášť přítěžujících okolností a u obv. 1/ - 4/²³² povinnost uchovávatí státní tajemství byla výslovně uložena.“²³³

Tím měli naplnit skutkovou podstatu zločinu velezrady podle § 1, odst. 2 zák. č. 231/48 Sb. (Zákon na ochranu lidově demokratické republiky²³⁴) a zločinu vyzvědačství podle § 5, odst. 1,2 téhož zákona a to navíc za přítěžujících okolností, protože trestné činy „byly spáchány též v době značného mezinárodního a vnitropolitického napětí.“²³⁵ To umožňovalo uplatnit ty odstavce zmiňovaných paragrafů, které odůvodňovaly možnosti uložení absolutního trestu.

U osoby Karla Kutlvašra se důvodová zpráva obžaloby²³⁶ vyjadřuje ve značné míře k jeho velení Květnového povstání a svým výkladem vysvětluje generálovu popularitu mezi lidmi nesouhlasícími s režimem, která měla dopomoci Josefu Hruškovi k vytvoření pevného a odborného střediska odboje.²³⁷ Obžaloba dále popisuje, jak došlo ke kontaktu Kutlvašra s Hruškou na schůzce 16. prosince 1948 a vyslovuje generálovu hlavní vinu: „*Obviněný Kutlvašr, který se na svědomitě připravenou schůzku v prosinci 1948 dostavil, byl podrobně obeznámen s existencí, činností a pučistickým plánem organizace, zejména s plánem násilného převratu v únoru 1949, projevil s těmito plný souhlas a dobrovolně převzal na sebe jemu nabídnutou funkci vedoucího vojenských operací v době provádění tohoto násilného puče a v těchto intencích potom vyvíjel značnou činnost.*“²³⁸

Mezi vyhotovením obžaloby a soudem uplynuly více než tři měsíce. Původně mělo líčení proběhnout 17. února 1949, aby proces skončil do oslav výročí převratu. Soud byl však

232 Jednalo se totiž o vojenské osoby, ve shodném pořadí výše.

233 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Obžaloba Státní prokuratury*, 7. 2. 1949, s. 2.

234 Úplné znění Zákona č. 231/1948 Sb., *na ochranu lidově demokratické republiky* dostupné online viz In: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. [cit. 30. 3. 2019].

235 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Obžaloba Státní prokuratury*, 7. 2. 1949, s. 20.

236 Přepis celého znění obžaloby byl otištěn v publikaci VOREL, Jaroslav - ŠIMÁNKOVÁ, Alena - BABKA, Lukáš: *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech. Díl 3*. Praha 2004, s. 19-28.

237 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Obžaloba Obžaloba Státní prokuratury*, 7. 2. 1949, s. 6, 9.

238 Tamtéž, s. 17-18.

odročen na květen.²³⁹ Mezi možnými důvody lze uvést například to, že se Karlu Bacílkovi podařilo propašovat z vazby obžalobu, která se dostala až do zahraničních médií.²⁴⁰ Dalším možným důvodem byla řada zpráv informátorů ohledně lidových nálad po Kutlvašrově zatčení.²⁴¹ Komunisté se totiž patrně obávali případného pokusu o generálovo osvobození.²⁴² Opominout se nedá také časový pres, ve kterém by za původních předpokladů proces probíhal.²⁴³

Hlavní přelíčení²⁴⁴ proti „Kutlvašrovi a spol.“ nakonec probíhalo před Státním soudem v Praze ve dnech 12.-16. 5. 1949 za předsednictví plukovníka JUDr. Jana Metličky. Přisedali mu krajší soudci Jaroslav Novák a Václav Michal, jako soudci z lidu pak plukovník Vojtěch Kohout a Anna Součková. Funkci znalce vojenského zpravodajství zastával major Štěpán Pecka, u politického zpravodajství dr. Václav Písecký.²⁴⁵ Ten je také autorem Zprávy o průběhu přelíčení,²⁴⁶ tzv. Píseckého zprávy, dokumentu, který již v té době poukazoval na četné chyby procesu a uváděl soudu neznámé a jedinečné informace, a to zejména v ohledu na Josefa Hrušku a postup 5. oddělení.

Přelíčení mělo proběhnout bez přístupu veřejnosti, nebylo však oficiálně prohlášeno za tajné. K tomu došlo až po námitkách obhajoby, že nebyla připuštěna veřejnost, přestože k prohlášení ještě nedošlo.²⁴⁷

239 SLANINA, J.: *c. d.*, s. 85.

240 VÚA-VHA, f. Hlavní správa soudů, sign. 21/9, *Zpráva K. Vaše o závadách a nedostacích Státní prokuratury a Státního soudu v Praze*, 21. 2. 1950, s. 7.

241 Zprávy agentů o lidových náladách se nachází v prvním podsvazku spisu ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV.

242 CÍLEK, J.: *c. d.*, s. 100.

243 SLANINA, J.: *c. d.*, s. 86.

244 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. Or I 72/49, *Protokol o průběhu hlavního přelíčení*, 16. 5. 1949 bohužel nebyl autorovi zpřístupněn. Částečné informace lze však vysledovat v pozdějších dokumentech či ve vzpomínkách Josefa Slaniny.

245 Pecka s Píseckým byli jako znalci povoláváni k celé řadě procesů, mimo jiné i s pplk. Ludvíkem Macháčkem. Proces s ním se konal jen několik dní po hlavním líčení s Kutlvašem a spol. Soudu také v tomto případě předsedal J. Metlička a žalobu zastupoval J. Vaněk. BÁRTOVÁ, Markéta: „...Řekl mi, že mi páni vzkazují, že chcípnu jako pes.“ *Případ pplk. Ludvíka Macháčka*. In: Paměť a dějiny, roč. 11, č. 4, Praha 2017, s. 69.

246 ABS, f. Velitelství Státní bezpečnosti Praha, sign. 310-86-37. *Zpráva o průběhu hlavního přelíčení proti Kutlvašrovi a spol.*, 22. 5. 1949.

247 Tamtéž, s. 4.

Josef Hruška se před soudem dožadoval svědectví svého nadřízeného, plukovníka Richarda Mysíka, aby dosvědčil, že Hruškova činnost probíhala podle jeho příkazů. Soud na Hruškův požadavek přistoupil a nechal o tom Mysíka obeslat prostřednictvím MNO. Mysík se následně dostavil, ale pouze do poradní síně v soudní budově. Tam nadiktoval stanovisko 5. oddělení HŠ MNO, kde se uvádělo, že požadovaný zpravodajský důstojník, tedy sám Mysík, je služebně mimo Prahu. Přípis připustil, že Hruška sice podával 5. oddělení zprávy, ty však byly bezvýznamné, naopak že zamlčel podstatná fakta. To se nakonec stalo hlavním důkazem proti Hruškovi.²⁴⁸

Karel Kutlvašr se před soudem hájil tím, že je vinen pouze neoznámením trestného činu a schůzky 16. 12. 1948 se zúčastnil, aby nevypadal jako zbabělec.²⁴⁹ Dále se také dožadoval vyslechnutí řady svědků k okolnostem Květnového povstání v jeho prospěch, což soud zamítl. Na Hruškovu adresu dodal: „*Každý generál je tak trochu ješitný, a právě tak, jako bych si nemohl obléci Hruškův kabát, tak bych ani nemohl akceptovat nějaký plán jeho akce.*”²⁵⁰

Václav Písecký ve své zprávě kritizuje, že do procesu příliš okatě zasahovalo také Ministerstvo spravedlnosti. Předseda soudu Jan Metlička byl totiž několikrát během líčení zavolán na poradu k Ministerstvu, čehož byli svědky jak přítomní u soudu, tak příbuzní a další, kteří se shromažďovali na chodbách u soudní síně.²⁵¹ Když se na tuto záležitost po letech zeptal Roman Cílek bývalého prokurátora Jana Vaňka, ten uvedl, že se jednalo o běžnou věc. „*Tehdy se ovšem projevíly i náznaky, že by se mohl kdosi pokusit osvobodit obžalované násilnou akcí, těchto věcí se pak týkaly některé následné procesy, ale dnes si už po všech zkušenostech netroufnu říct, co z toho byla záměrně naaranžovaná provokace a co*

248 ABS, f. Velitelství Státní bezpečnosti Praha, sign. 310-86-37. *Zpráva o průběhu hlavního přelíčení proti Kutlvašrovi a spol.*, 22. 5. 1949, s. 3-4.

249 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Rozsudek Městského soudu v Praze*, 16. 5. 1968, s. 7.

250 SLANINA, J.: *c. d.*, s. 96.

251 ABS, f. Velitelství Státní bezpečnosti Praha, sign. 310-86-37. *Zpráva o průběhu hlavního přelíčení proti Kutlvašrovi a spol.*, 22. 5. 1949, s. 5.

skutečný úmysl. A ovlivňování rozsudku? To mohu potvrdit v mnoha a mnoha případech, v tom směru nemá cenu strkat hlavu do písku. Pokaždé, když ve velkých politických přelíčeních skončilo průvodní řízení a závěrečné řeči obžaloby i obhajoby, udělala se pauza. Během ní pak předseda soudu a soudci z povolání, zcela výjimečně někdy také prokurátor, odjeli k poradě na Ministerstvo spravedlnosti, většinou přímo k náměstkovi Karlu Klosovi. Předporada. Tam dostali instrukce. Rozumy. Vinu, konečné upřesnění výše trestu."²⁵²

Rozsudek se neztotožnil s obžalobou v plném znění. Kvůli nedostatku důkazů totiž ještě během přelíčení stáhla prokuratura obvinění z vyzvědačství u Karla Kutlvašra, Ervína Novotného, Jaroslava Nedbálka, Ladislava Strejce, Josefa Slaniny, Jana Moravy, Zdeňka Locha, Josefa Demetera. Miroslava Gregara stejného obvinění zbavil až rozsudek.

Vynesení rozsudku mělo proběhnout v pondělí 16. května 1949 v 11 hodin dopoledne. Na poslední chvíli se ale přesunulo na 14 hodin, posléze až na 18 hodin.²⁵³ Rozhodnutí Státního soudu v Praze bylo následující: Josef Hruška, Karel Bacílek ml. a Boris Kovaříček byli odsouzeni k trestu smrti, Karel Kutlvašr dostal doživotní trest těžkého žaláře. Ostatní byli odsouzeni k těžkému žaláři v celkové výši 144 let. Všichni měli vězení zostřeno jednou za čtvrt roku tvrdým ložem. Ztratili také na deset let čestná občanská práva, Jaroslav Nedbálek na pět let. Vojenské osoby rozsudek zbavil všech hodností a vyznamenání, Josef Hruška byl vyloučen z armády. Jména Hrušky, Bacílka a Kovaříčka mělo být na základě rozsudku zabaveno v plné míře, u ostatních pouze polovina majetku. Navíc museli všichni uhradit náklady trestního řízení a výkonu trestu.²⁵⁴ Až na Miroslava Gregara, který trest přijal a

252 CÍLEK, R.: *c. d.*, s. 97.

253 ABS, f. Velitelství Státní bezpečnosti Praha, sign. 310-86-37. *Zpráva o průběhu hlavního přelíčení proti Kutlvašrovi a spol.*, 22. 5. 1949, s.2-3, 5.

254 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Rozsudek Státního soudu v Praze v kauze Kutlvašr a spol.*, 16. 5. 1949.

nastoupil jeho výkon, podali odsouzení proti rozsudku odvolání. Nejvyšší soud ale 23. května všechna odvolání neshledal důvodnými a zamítl.²⁵⁵

Generál Kutlvašr se hájil tím, že údajný pokus o převrat nebyl objektivně způsobilý již tím, že činnost skupiny probíhala pod dohledem Státní bezpečnosti (StB) a Josef Hruška byl zpravodajský agent. Dále poukazoval na to, že zabavené těžké kulometry byly rezavé, a tudíž nepoužitelné, a že také členové skupiny nebyli vojensky způsobilí k provedení puče. Co se týká vlastní osoby, dále Kutlvašr odkazoval na fakt, že ve spisech nemá oporu tvrzení, že by byl seznámen s podrobnostmi ohledně činnosti a povahy protistátní skupiny a plánovaného puče a přijal jeho vedení.²⁵⁶

Nejvyšší soud proti těmto námitkám argumentoval příslušnými body obžaloby, kde bylo uvedeno, že Josef Hruška předstíral plnění úkolů od 5. oddělení a vyvíjel daleko rozsáhlejší ilegální činnost, než o které informoval nadřízené. Bod o vojenské nezpůsobilosti a nepoužitelných zbraních soud odmítl, protože se ilegální akce opírala o řadu dalších prostředků, mimo jiné i zahraniční podporu. Ohledně přijetí funkce velitele převratu měla Kutlvašra konečně usvědčit jeho vlastní výpověď, kterou neodvolal ani nepopřel u hlavního přelíčení. Navíc soud poukázal na přítěžující okolnosti kvůli mezinárodnímu napětí a potvrdil i vynesení rozsudku smrti nad Hruškou, Bacílkem a Kovaříčkem.²⁵⁷ Ti byli popraveni v ranních hodinách následujícího dne.²⁵⁸

255 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Rozhodnutí Nejvyššího soudu*, 23. 5. 1949, s. 1. Přepis výňatků z tohoto dokumentu dostupný také v publikaci VOREL, Jaroslav - ŠIMÁNKOVÁ, Alena - BABKA, Lukáš: *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech. Díl 3*. Praha 2004, s. 55-58.

256 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Rozhodnutí Nejvyššího soudu*, 23. 5. 1949, s. 1-3.

257 Tamtéž, s. 1-3 a 20-21.

258 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Rozsudek Státního soudu v Praze v kauze Kutlvašr a spol.*, 16. 5. 1949, s. 34.

4 Vězení a život po propuštění

Čtyřiapadesátiletý Karel Kutlvašr nastoupil svůj doživotní trest 23. května 1949, přičemž mu bylo započítáno i vazební období od 18. prosince 1948. Za dobu svého věznění prošel několika věznicemi. První rok strávil bývalý generál na Mírově, odtud putoval do vojenské trestnice v Opavě. Na jaře 1952 byl převezen do Ostravy, od 18. 6. 1952 zůstal na víc jak šest let na Slovensku v bývalé pevnosti Leopoldov.²⁵⁹

Odtud také pochází řada zajímavých dokumentů, a to například dotazník z 12. 6. 1954. Podle Kutlvašrových odpovědí jej vedly k trestné činnosti ideové a přátelské ohledy. Na otázku zda má pocit viny a lituje svého činu, udal, že se cítí vinen pouze částečně a to nejvýše tím, že „věděl, nepověděl“.²⁶⁰

Další perličkou, která zní jako špatný vtip je vyjádření lékaře na dotaz krajského prokurátora, zda nemá výkon trestu vliv na zhoršování Kutlvašrova zdravotního stavu. Odpověď kapitána MUDr. Milotinského byla: „*Jmenovaný trpí povšechnou arteriosklerózou, převážně mozkových cév, a vysokým krevním tlakem. Jinak je jeho celkový zdravotní stav přiměřený věku, nevyžaduje léčení v jiných ústavech a případný záchvat mrtvice může dostat stejně doma jako ve věznici.*“²⁶¹

Podle dochovaných vězeňských posudků se Karel Kutlvašr v Leopoldově obklopil předně dalšími důstojníky, vězněnými z politických důvodů, mezi nimiž měl mít jedno z vedoucích postavení. „*Jmenovaný je ve zdejší věznici ve skupině odsouzených důstojníků, kteří se seskupují dohromady a mají vliv na ostatní odsouzené v tom směru, že bude zvrát současného režimu a oni znovu přeberou vedení ve státě.*“²⁶² Společně byli však pod pečlivým

dozorem donašečů, kvůli čemuž byl na tuto skupinu veden celý spis. Generál Kutlvašr býval i

259 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy, Osobní vězeňský spis Karla Kutlvašra, *Změny v umístění vězně a jiné záznamy*, nedat., nestr.

260 Tamtéž, *Dotazník*, 12. 6. 1954, s. 4.

261 Tamtéž, *Zdravotní posudek*, 13. 1. 1956.

262 ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, *Charakteristika vězně Karla Kutlvašra*, 24. 9. 1954, s. 1.

docela často kázeňsky trestán, například za to, že v době vycházky měl ruce v kapsách, v zakázanou dobu ležel na lůžku nebo narušoval morálku odsouzených.

Z rozhodnutí prezidenta republiky byl přesto Karlu Kutlvašrovi v květnu 1955 amnestií snížena doživotní trest na pětadvacet let.²⁶³ Další amnestie z počátku prosince 1957 se však na něj bohužel nevztahovala.²⁶⁴

Ke konci roku přesunuli bývalého generála do věznice č. 1 v pražské Ruzyni. Tam jej při patnáctém výročí „osvobození Rudou armádou“ zastihla amnestie prezidenta Antonína Novotného, již mu byl prominut celý zbytek trestu.²⁶⁵ Po dlouhých více než jedenácti letech se tedy mohl Karel Kutlvašr vrátit na svobodu, za necelý rok a půl však náhle zemřel při zdravotní prohlídce v motolské nemocnici 2. října 1961.²⁶⁶

Jelizaveta Kutlvašrová na tyto chvíle a následný, byť krátký, zbytek života bývalého generála a svého muže vzpomínala: „*Pustili ho z Ruzyně 10. května. Oznamit mu to přišel do cely velmi elegantní muž, asi to byl prý ministr vnitra Rudolf Barák. Odvezla jsem si manžela sem do tohoto vršovického kutlochu. První, co ho na svobodě zaujalo? Vojenský tábor na Bílé hoře, chlapci, kteří přijeli do Prahy na přehlídku a teď se chystali k návratu do domovských kasáren... Dělal potom hlídače na výstavách v Jízdárně, nakonec si našel místo nočního strážného v nedalekém nuselském pivovaru. Druhého října 1961 šel na prohlídku k profesorovi Niederlemu do nemocnice v Motole. Profesor ho přivítal a poslal s asistentem napřed. Ve dveřích místnosti, kde ho měli vyšetřit, se Karliček zapotácel a padl do rukou asistenta kráčejícího za ním. Než mohli cokoli udělat, můj manžel zemřel. Infarkt. Už třetí, dva ho postihly ve vězení, ale o tom mi neřekl, abych si nedělala starosti. A představte si, že – aniž by to tušil – umřel v náručí člověka, jehož táta dělal mému manželovi pobočníka u 1.*

263 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy, Osobní vězeňský spis Karla Kutlvašra. *Usnesení o rozhodnutí prezidenta republiky*, 9. 5. 1955.

264 Tamtéž, *Rozhodnutí Komise pro provádění amnestie*, 2. 12. 1957.

265 Tamtéž, *Rozhodnutí Ústřední komise*, 10. 5. 1960.

266 STEHLÍK, E.: *Legionáři*, s. 33.

pluku v ruských legiích. Ten lékař se jmenoval MUDr. Vladimír Endt. A jeho otec byl svědkem našeho seznámení v Kansku v devatenáctém roce. Byl to krásný kruh. Škoda, že je v něm ta mezera. Víím, že už asi brzo umřu, ale na tohle musím pořád myslet. Na těch nekonečných a nespravedlivých dvanáct let, roky 1948 až 1960. Mezera, kterou dodnes nechápu. Za co? Proč?"²⁶⁷

5 Revize případu a soudní rehabilitace

Jelizaveta Kutlvašrová se pokoušela již za doby věznění svého manžela o znovuotevření jeho případu. V srpnu 1956 podala společně s několika dalšími odsouzenými protokolární žádost o revizi. Krajský prokurátor dr. Dušek však po přezkoumání věci následující rok neshledal důvod k obnově. Kutlvašr podle něj v návrhu na obnovu nepodal do té doby neznámá fakta či důkazy. Taktéž s odvoláním na doznání z roku 1949 zamítl námitku, že se bývalý generál dopustil pouze neoznámení trestného činu.²⁶⁸

Kutlvašrova žena se proto na podzim roku 1957 obrátila na advokáta JUDr. Jana Hlouška, aby se případu jejího muže ujal, neexistovaly však žádné nové skutečnosti, o něž by se mohl JUDr. Hloušek opřít. Kutlvašr přiznával pouze skutečnost neoznámení trestného činu,²⁶⁹ jak naznačil již v roce 1954 i ve výše citovaném dotazníku slovy „*věděl, nepověděl*". Kutlvašra JUDr. Hloušek navštívil o dva roky později v ruzyňském vězení, jak svědčí i dochovaná povolenka k návštěvě.²⁷⁰ Situace pro možnou obnovu řízení byla však stále beze změny.

267 CÍLEK, R.: *c. d.*, s. 93-94.

268 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Postoupení trestních spisů ve věci Kutlvašr a spol. Krajskému soudu v Praze s návrhy na zamítnutí žádostí odsouzených*, 29. 7. 1957. Přepis plného znění je také dostupný v publikaci VOREL, Jaroslav - ŠIMÁNKOVÁ, Alena - BABKA, Lukáš: *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech. Díl 3*. Praha 2004, s. 59-60.

269 CÍLEK, R.: *c. d.*, s. 110.

270 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy, Osobní vězeňský spis Karla Kutlvašra. *Povolení k návštěvě*, 20. 4. 1959.

Ta přišla až v polovině šedesátých let, kdy byl již Kutlvašr po smrti. Syn Josefa Hrušky Alois se totiž po neúspěšných pokusech o revizi případu svého otce obrátil na ÚV KSČ, který věc postoupil k vyřízení Generální prokuratuře 25. srpna 1963.

Nové světlo do okolností případu skupiny „Pravda zvítězí“ vnesly i spisy z vyšetřování nezákonných postupů Bedřicha Reicina a jeho nejbližších spolupracovníků, které proběhlo v rámci vnitřních stranických čistek v první polovině padesátých let. Generálové Bedřich Reicin a Josef Musil byli zatčeni, a po několikaletém vyšetřování obviněni ze sabotáže a zneužití pravomocí. V následných soudních procesech byli popraveni, „mistr provokací“ Richard Mysík odsouzení unikl, ještě ve vyšetřovací vazbě totiž spáchal sebevraždu.²⁷¹ Činnost 5. oddělení nejen ohledně případu skupiny „PZ“ vyšla najevo zejména z výpovědí administrativních pracovníků Dagmar Králové-Marešové a Ludmily Řičicové-Uhlířové.

Generální prokuratura tak díky novým materiálům při přezkoumání zjistila, jaké metody používalo 5. oddělení, a zejména že Hruška byl skutečně informátorem Richarda Mysíka a tomuto hlásil podrobně a svědomitě všechny poznatky, zejména o činnosti skupiny PZ, kterou pod vedením Mysíka řídil a usměrňoval, uvedl však, že se nedá Hruška považovat za provokatéra. Výpovědi Uhlířové dokázaly, že Hruškovo přiznání z let 1948/1949 bylo vynuceno lstí a násilím, protože se Mysík chtěl svého zasvěceného agenta zbavit.²⁷² Generální prokuratura tedy navrhla obnovu trestního řízení v Hruškově věci skrze Krajskou prokuraturu ke Krajskému soudu v Praze.²⁷³

271 Podrobněji srov. HANZLÍK, F.: *Vojenské obranné zpravodajství*, s. 230-231.

272 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Rozsudek Městského soudu v Praze ve věci Josefa Hrušky*, 4. 4. 1966, s. 2-4.

273 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Zpráva o revizi a návrh na obnovu trestního řízení ve prospěch J. Hrušky*, nedat., s. 1-11. Přepis plného znění je také dostupný v publikaci VOREL, Jaroslav - ŠIMÁNKOVÁ, Alena - BABKA, Lukáš: *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech. Díl 3.* Praha 2004, s. 61-69.

Díky přezkoumání případu vyšla také najevo odpověď na velmi důležitou otázku, proč byla skupina zlikvidována ihned v nejbližších dnech poté, co se na schůzku 16. prosince 1948 dostavil i osobně generál Kutlvašr, jehož zapojení bylo v tu chvíli zcela minimální. Logicky se totiž nabízela myšlenka počkat na rozvinutí jeho ilegální činnosti. Jedním faktorem byl zvláštní zájem Mysíka o zatažení vojenských osob vysokých hodností do ilegality. Druhým faktorem byla skutečnost, že prosincových schůzek u Ervína Novotného se zúčastnil i kapitán Jaroslav Pecháček, zpravodajský důstojník, který okamžitě o skupině „PZ“ informoval Bedřicha Reicina. Ten se společně s Richardem Mysíkem na základě této zprávy dohodl, že přikročí k likvidaci skupiny včetně vlastního agenta Hrušky.²⁷⁴

V návaznosti na zjištěné okolnosti Městský soud v Praze povolil 14. prosince 1965 obnovu řízení a zrušil rozhodnutí soudu z 16. května 1949. Při hlavním přelíčení 4. dubna 1966 byl pak podle § 266 písm. b) trestního řádu z roku 1961²⁷⁵ Hruška obžaloby v celém rozsahu zproštěn.²⁷⁶

Když se o obnovení Hruškova případu dozvěděla i Jelizaveta Kutlvašrová, opět se obrátila na dr. Hlouška. Ten podal v březnu 1967 na základě nových poznatků, stejně jako Ervín Novotný, Jaroslav Nedbálek, Ladislav Strejc a Josef Slanina, návrh na obnovu trestního řízení.²⁷⁷ Návrh se opíral o tvrzení, že činnost odsouzených byla sledována a vyprovokována Hruškou. Slanina a Nedbálek navíc poukazovali na vyšetřovací metody, kterými byli přinuceni k přiznání. Dále navrhovatelé požadovali předložení dodatečných důkazů, především k roli 5. oddělení v celém případě. Záležitost projednal v dubnu a říjnu téhož roku

Městský soud v Praze. Návrhy na doplnění důkazů pro řízení odmítl pro nadbytečnost. Na
274 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Zpráva o revizi a návrh na obnovu trestního řízení ve prospěch J. Hrušky*, nedat., s. 9-10. Tuto informaci uvádí taktéž Bláhová, jako v dalších případech však bez uvedení zdroje, srov. BLÁHOVÁ, Ivana – BLAŽEK, Lukáš – BOŠTÍK, Martin – STARÁ, Tereza: *Jménem republiky! Osm případů zvláště komunistické justice*. Praha 2015, s. 260.

275 Úplné znění Trestního řádu č. 141/1961 Sb. dostupné online viz In: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. [cit. 30. 3. 2019].

276 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Druhá zpráva o výsledku hlavního líčení ve věci Josefa Hrušky*, 5. 4. 1966.

277 CÍLEK, R.: *c. d.*, s. 111-112.

zasedání 13. října 1967 soud vyloučil záležitost Josefa Slaniny k samostatnému projednání a odročil jej na neurčito, návrh ostatních zamítl. Novotný, Strejc, Nedbálek a Kutlvašrová proti tomuto rozhodnutí ihned podali stížnost.²⁷⁸

Stížnosti projednal 20. prosince 1967 v neveřejném zasedání Nejvyšší soud, který zrušil rozhodnutí Městského soudu z 13. října téhož roku a věc vrátil k opětovnému projednání s tím, aby byla projednána společně se záležitostí Josefa Slaniny a byl doplněn důkazní materiál. Stížnosti totiž na základě poznatků plynoucích z obnovy případu v Hruškův prospěch posoudil jako důvodné. V důvodové zprávě kritizoval fakt, že Městský soud přehlížel, že iniciátorem zapojení všech navrhovatelů obnovy řízení do skupiny „PZ“ byl právě Hruška, který skutečně figuroval jako provokatér a organizátor celé akce. Jako pochybení vnímal také neprověření vyšetřovacích metod použitých na odsouzených. Další *„chybou Městského soudu bylo, že už návrh krajského prokurátora na povolení obnovy ve prospěch Josefa Hrušky byl projednán samostatně. Tento nedostatek již nejde odstranit.“*²⁷⁹

Po těchto peripetiích nakonec 15. a 16. května 1968 proběhlo hlavní líčení za předsedání Dr. Augusta Svitáka, ve kterém byli Karel Kutlvašr, Ervín Novotný, Jaroslav Nedbálek, Ladislav Strejc a Josef Slanina zproštěni plného znění přesně devatenáct let staré obžaloby.²⁸⁰ V důvodové zprávě je svědomitě porovnána obžaloba z roku 1949 s tehdejšími materiály a novými poznatky z procesů s příslušníky 5. oddělení. Klíčovým faktem, který však zákonitě mohl ovlivnit rozhodnutí o vině, bylo to, že činnost skupiny "Pravda zvítězí" byla vyprovokována Josefem Hruškou za dohledu a řízení Richarda Mysíka, a tedy 5. oddělení. Důležitý je také opatrný přístup při studiu výpovědí obžalovaných, které v drtivé většině probíhaly za fyzického či psychického nátlaku, což se také odráželo na stavu obžalovaných při líčení. Podrobná vzájemná komparace některých protokolů však dává i za

278 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Gen. Kutlvašr – obnova řízení – stížnost*, 30.11. 1967, s. 1-3.

279 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Usnesení Nejvyššího soudu*, 20. 12. 1967, s. 1-5.

280 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Rozsudek Městského soudu v Praze*, 16. 5. 1968.

pomoci nových poznatků ucelený obraz o činnosti skupiny, která je často v přímém kontrastu s obžalobou z roku 1949.

„Je třeba také uvážit, že do věci pomohl vnést světlo i nynější demokratizační proces. V akčním programu Komunistické strany Československa z 5. dubna 1968 se pak uvádí, že vážnou skutečností je i to, že doposud nebyla do všech politických a občanských důsledků provedena vždy ani rehabilitace lidí – komunistů i nekomunistů – kteří byli obětí nezákonnosti v minulých letech. To platí v tomto případě zejména o obžalovaných Karlu Kutlvašrovi a Jaroslavu Nedbálkovi.“²⁸¹

Ukázalo se tak například, že vysílání Ladislava Strejce bylo vyprovokováno Hruškou. Svědectvím Ludmily Uhlířové vyšlo najevo, že letáky, které Hruškou vyprovokovaný Slanina vytiskl, skladoval Richard Mysík v trezoru a užívalo se jich ke kompromitaci osob. Činnost Strejce a Slaniny sice vykazovala formálně znaky trestného činu, ale proběhla opět za provokace Hrušky, proto se snížil stupeň nebezpečnosti pro společnost. Stejně bylo vyhodnoceno jednání Ervína Novotného, který se zúčastnil schůzky u rodiny Bacílkovy a poskytl vlastní byt pro další setkání. Obhajobu Jaroslava Nedbálka se nepodařilo vyvrátit s soud nezjistil další okolnosti, proč byl Nedbálek postaven před soud.

U Karla Kutlvašra se kladl důraz na to, že Josefa Hrušku poznal až 16. 12. 1948, kdy se na opakované naléhání svých známých, které bylo vyprovokováno Hruškou, dostavil na schůzku do bytu Ervína Novotného. Podle svědectví Ludmily Uhlířové vyšlo najevo, že se Mysík s Hruškou shodli na tom, že generál Kutlvašr by byl vhodnou osobností, která by dala skupině vojenský charakter. Nepotvrdilo se také, že by Kutlvašr souhlasil s převzetím velení protistátní akce. Nakonec přijel, po neúspěšném pokusu vyslat Jaroslava Nedbálka jako pozorovatele, na osudovou schůzku, aby nebyl považován za zbabělce. *„Tyto okolnosti vystupují dopředu a jsou zdůrazněny zejména se zřetelem k novým okolnostem uváděným*

281 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. Rozsudek Městského soudu v Praze, 16. 5. 1968, s. 10.

svědkyněmi Ludmilou Uhlířovou a Dagmar Královou. V jejich zrcadle pak jeví se tvrzení obžaloby státního prokurátora přehnané a neodpovídající skutečnosti. Z pouhého faktu jedné schůzky, na kterou musil být Kutlvašr přivezen, byla vyvozována nekonkrétně protistátní činnost Karla Kutlvašra. Je tedy patrné, že u Kutlvašra o žádnou protistátní činnost nešlo.²⁸²

V roce 1970 požádala vdova Jelizaveta Kutlvašrová ještě o vydání osvědčení o účasti jejího zemřelého manžela na národním boji za osvobození podle zákona 255/46 Sb.²⁸³ Svou žádost podložila i třemi svědeckými potvrzeními jeho spolubojovníků. Přestože byla žádost doporučena ke kladnému vyřízení, dne 27. srpna 1973 ji Ministerstvo národní obrany v Praze zamítlo s následujícím odůvodněním: „Činnost Vašeho manžela byla záslužná, avšak převážně podpůrného, přípravného a organizačního rázu. Nesměřovala přímo k osvobození ČSR. Také jste neprokázala, že Váš manžel utrpěl vážnou a trvalou újmu na zdraví nebo na těle v souvislosti s účastí v květnovém povstání.“²⁸⁴

K úplné rehabilitaci generála Kutlvašra došlo až po pádu režimu, když byl v roce 1992 in memoriam povýšen do hodnosti armádního generála a vyznamenán Řádem M. R. Štefánika.²⁸⁵ K příležitosti výročí 28. října v roce 2017 vyznamenal Karla Kutlvašra in memoriam za mimořádné zásluhy o obranu a bezpečnost státu i prezident Miloš Zeman.²⁸⁶

282 NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49. *Rozsudek Městského soudu v Praze*, 16. 5. 1968, s. 7-8.

283 Úplné znění Zákona č. 255/1946 Sb. dostupné online viz In: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>. [cit. 30. 3. 2019].

284 VÚA-VHA, f. Sbírka 255, č. j. 7832/70 Karel Kutlvašr, *Žádost o vydání osvědčení podle zákona č. 255/46 Sb. - sdělení*, 27. 8. 1973, s. 1.

285 MAREK, Jindřich: *In memoriam Karel Kutlvašr*. In: <http://www.vhu.cz/in-memoriam-karel-kutlvasr/> [cit. 1. 8. 2019].

286 KOTTOVÁ, Anna: *Seznam vyznamenaných osobností 2017. Ocenění získala Vondráčková, Troška, Schröder i Nohavica*. In: https://www.irohlas.cz/zpravy-domov/seznam-vyznamenaných-osobností-2017-ocenění-získala-vondrackova-foglar-schroder_1710282045_ako [cit. 1. 8. 2019].

Závěr

Předkládaná bakalářská práce se zabývala životem a vojenskou kariérou generála Karla Kutlvašra a perzekucí jeho osoby komunistickým režimem. Text se opírá zejména o dostupné archivní materiály, neboť byl Kutlvašr v literatuře řadu let z ideologických důvodů zamlčován. Nejdůležitější a nejrozsáhlejší byly dokumenty spojené s jeho soudním případem, ve kterém byla tato významná postava novodobých českých dějin odsouzena k doživotnímu trestu.

Karel Kutlvašr v mládí vycestoval za prací do Kyjeva, kde jej brzy zastihla válka. V devatenácti letech se mezi prvními dobrovolníky přihlásil do právě vznikajících československých legií. I přes svůj nízký věk dosahoval značných úspěchů, získal řadu vyznamenání a postupoval v armádní hierarchii. Zpět do vlasti se vrátil jako velitel 1. střeleckého pluku Jana Husi a pokračoval ve vojenské kariéře. Během období první republiky vystřídal několik velitelských funkcí a v pouhých třiatřiceti letech dosáhl generálské hodnosti.

Po okupaci Československa nacistickým Německem se zapojil do odboje a podílel se na přípravách boje za osvobození. Nakonec byl pověřen vojenským velením Pražského povstání, které bylo přelomovým obdobím jeho života. Byl totiž jedním ze signatářů podmínek kapitulace německých vojsk v naší zemi, která nevyhovovala tehdejším sovětským zájmům. Znelíbil se tak budoucímu režimu, protože znovuobnovené Československo bylo orientováno na SSSR a docházelo k upevňování politické moci KSČ. Bezprostředně po válce byl služebně přeložen z hlavního města do Brna a později odeslán na dovolenou. V roce 1946 se však přece jen vrátil do činné služby a byl dokonce povýšen na divizního generála. Dalším zlomovým okamžikem v Kutlvašrově životě se stal únorový převrat. Krátce po něm byl totiž stejně jako řada dalších vysokých důstojníků, kteří nepožívali důvěry nového režimu, umístěn do výslužby.

Na perzekuci vojenských osob mělo značný podíl 5. oddělení HŠ MNO, dřívější Obranné zpravodajství. V jeho službách působil jako placený agent a provokatér i podplukovník Josef Hruška, který z pokynu svého nadřízeného začal v roce 1948 vytvářet odbojovou skupinu „Pravda zvítězí“, pod kterou měl sloučit další organizace za účelem protistátního puče, navázat spojení s exilovým odbojem a začlenit do své skupiny vojenské osoby za účelem jejich likvidace, přičemž o všem informoval 5. oddělení. Podplukovníku Hruškovi se jeho úkol dařil. Ilegální síť se rozrůstala, získala kontakt se zahraničím, shromažďovala zpravodajský materiál a dokonce tiskla i vlastní letáky. V prosinci 1948 došlo k setkání členů „PZ“ s generálem Kutlvašem a krátce na to se spustilo rozsáhlé zatýkání, při kterém bylo ve spojitosti s uměle vytvořenou Hruškovou organizací zadrženo více než sto osob. Z nich byla vybrána skupina údajných vedoucích postav, a to takovým způsobem, aby byla naplněna představa o odbojové organizaci se širokým spektrem ilegální činnosti. Po ukončení vyšetřování vznikla vzhledem k rozsáhlosti případu velmi brzy obžaloba, která byla v mnoha bodech účelně přehněná. Mezi obžalovanými byl i sám provokatér Josef Hruška, u nějž bylo vyšetřování za použití fyzického nátlaku směřováno k vynucení přiznání skutečné protistátní činnosti.

Pokud se jedná o Karla Kutlvašera, nelze u něj hovořit o skutečné ilegální odbojové činnosti. Generálovým jediným kontaktem s Josefem Hruškou a jeho skupinou totiž byla schůzka 16. prosince 1948, na kterou se dostavil skrze naléhání svých přátel, vyprovokovaných Hruškou. Body obžaloby, podle kterých na této schůzce přijal plán chystaného převratu a funkci vojenského velitele, nebyly ve skutečnosti prokázány.

Do čela celé organizace byl dosazen účelně, protože 5. oddělení, potažmo komunistický režim, mělo zájem o jeho likvidaci, který pramenil zejména z okolností Květnového povstání. Nelze také hovořit o zaměření celé akce právě proti němu, protože 5.

oddělení mělo zájem o zapojení a likvidaci vojenských osob obecně. Generál Kutlvašr však naplňoval svými odbojovými zkušenostmi, popularitou a politickým potenciálem obraz ideální postavy, jež by byla umístěna do popředí ilegální organizace, byť uměle vytvořené a vyprovokované. Tím, že se na činnosti skupiny začali podílet i jeho známí, se stal v podstatě lehce dosažitelnou kořistí, která v daném případě 5. oddělení plně vyhovovala. Mohlo se tak přikročit k okamžité likvidaci skupiny a zatýkání jejích členů, k čemuž došlo pouhé dva dny po inkriminované schůzce.

Nutno však podotknout, že na základě podrobného studia vyšetřovacích materiálů je evidentní, že Kutlvašr v zásadě nebyl proti účasti na odboji. Dokonce sondoval smýšlení a eventuální možnosti zapojení u několika významných osob. Pokud jde o jeho postavení do čela převratu, je patrné, že kdyby došlo k pověření kompetentní politickou osobou, byl by ochotný tuto funkci přijmout. Tady lze vnímat i paralelu s jeho předchozími revolučními zkušenostmi. Nejedná se však o poznatky, na jejichž podkladu byl odsouzen.

V květnu 1948 proběhl se skupinou proces, ve kterém byli Josef Hruška a dva studenti odsouzeni k trestu smrti, Karel Kutlvašr k doživotnímu odnětí svobody a ostatní členové k mnohaletým žalářům. Po zamítnutí odvolání odsouzených byly vykonány tresty smrti a ostatní nastoupili výkon trestu. Karel Kutlvašr byl vězněn na několika místech, nejdéle ve slovenském Leopoldově. Amnestií z roku 1955 mu trest byl snížen na pětadvacet let, o pět let později byl na základě amnestie prezidenta Antonína Novotného propuštěn na svobodu. Bývalý generál však zemřel necelý rok po svém propuštění.

Patřičný vhled do okolností případu „Kutlvašr a spol.“ přinesla až uvolněná šedesátá léta, kdy došlo k soudní rehabilitaci Josefa Hrušky. Na základě nových poznatků, získaných zejména z procesů se samotnými představiteli 5. oddělení z padesátých let, vyšlo najevo, že Hruška byl skutečně informátorem, ilegální skupinu vedl z pověření a za dohledu nadřízeného

důstojníka. Protože se jej jako nepohodlného svědka chtělo 5. oddělení zbavit, byl násilnostmi přinucen k přiznání. Josef Hruška byl na základě těchto poznatků v prosinci 1965 zproštěn obžaloby z konce čtyřicátých let.

Tato skutečnost vedla i ostatní odsouzené k tomu, že podali žádost o obnovu trestního řízení v jejich prospěch. Po prvním neúspěšném pokusu byli někteří z nich, včetně Karla Kutlvašra, nakonec dne 16. května 1968 rozsudkem Městského soudu v Praze zproštěni původní obžaloby, tedy přesně o devatenáct let později. Základem tohoto rozhodnutí bylo odhalení Josefa Hrušky jako provokatéra a organizátora celé akce a poukázání na nezákonné vyšetřovací metody. U Kutlvašra bylo přezkoumáním věci zjištěno, že se žádné ilegální činnosti nedopustil. V devadesátých letech byl pak ještě in memoriam povýšen na armádního generála a vyznamenán.

Karel Kutlvašr, legionář a hrdina Pražského povstání, který strávil téměř dvanáct let v komunistických kriminálech, se však očištění svého jména bohužel nedožil.

Resume

This bachelor thesis deals with the life stories of general Karel Kutlvař, who was born on the twenty-seventh of January, 1895. At the age of nineteen he became one of the first Czechoslovak legionnaires in Tsarist Russia. He took part in a number of battles, even the legendary battle of Zborov, where he was wounded and his brother was killed. Karel Kutlvař quickly became an officer. For heroism he was awarded many times and also promoted in ranks. After repatriation he stayed in Czechoslovak army in number of command positions. In 1928 he became one of the youngest generals.

During the occupation he joined resistance organizations and in the end of the First World War he became a commander of the Prague Uprising. He was also one of co-signators of the conditions for the surrender of German troops in Prague. This became one of the causes of his persecution by the communist regime. On december 1948 he was arrested as an alleged commander of resistance group „The Truth Wins“. However, this group was established by the agent provocateur Josef Hruška, who worked for military intelligence service 5th Department. In 1949 Kutlvař was sentenced to life imprisonment, but was released in 1960 owing to presidential amnesty. Unfortunately, he already passed away in 1961. Karel Kutlvař was rehabilitated in 1968 by The Municipal Court in Prague. After November 1989 he was promoted in memoriam to army general and was awarded the Order of Milan Rastislav Štefánik.

Seznam pramenů a literatury

Archiv bezpečnostních složek (ABS)

ABS, f. Sbíрка různých písemností, sign. S-505-1

ABS, f. Ústředna Státní bezpečnosti (f. 305), sign. 305-655-3

ABS, f. Ústředna Státní bezpečnosti (f. 305), sign. 305-655-4

ABS, f. Velitelství Státní bezpečnosti Praha (f. 310), sign. 310-86-37

ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V 5604 MV

Národní archiv (NA)

NA, f. Generální prokuratura, sp. zn. T 6/49

NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy, Osobní vězeňský spis Karla Kutlvašra

Vojenský ústřední archiv-Vojenský historický archiv (VÚA-VHA)

VÚA-VHA, f. Hlavní správa soudů, sign. 21/9

VÚA-VHA, f. Kvalifikační listiny, Kvalifikační listina K. Kutlvašra

VÚA-VHA, f. Sbíрка 255, č. j. 7832/70 Karel Kutlvašr

Zákony

Zákon č. 231/1948 Sb., *na ochranu lidově demokratické republiky*

Zákon č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním(trestní řád)*

Zákon č. 255/1946 Sb., *o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození*

Internetové zdroje

MAREK, Jindřich: *In memoriam Karel Kutlvašr*. In: <http://www.vhu.cz/in-memoriam-karel-kutlvasr/>. [cit. 1. 8. 2019].

KOTTOVÁ, Anna: *Seznam vyznamenaných osobností 2017. Ocenění získala Vondráčková, Troška, Schröder i Nohavica*. In: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/seznam-vyznamenananych-osobnosti-2017-oceneni-ziskala-vondrackova-foglar-schroder_1710282045_ako. [cit. 1. 8. 2019].

KYKAL, Tomáš: *Otakar Husák*. In: <http://www.vhu.cz/otakar-husak/>. [cit. 15. 8. 2019].

Literatura

BÁRTOVÁ, Markéta: *Akce POHOŘELEC*. In: Sborník Archivu bezpečnostních složek, č. 15, Praha 2017, s. 31–79.

BÁRTOVÁ, Markéta: „*Františku, ukaž mi, jaká je u tebe vojna, ať si dobytek nemyslí, že je na rekreaci.*“ *František Pergl, správce vojenské vazební věznice 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany v letech 1949–1951*. In: Sborník Národního muzea v Praze, řada A – historie, 70, č. 3–4, 2016, s. 12–20.

BÁRTOVÁ, Markéta: *Ludvík Souček, přednosta výsledkové skupiny 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany v letech 1949–1951*. In: Sborník Archivu bezpečnostních složek, č. 14, Praha 2016, s. 109–134.

BÁRTOVÁ, Markéta: *Příslušníci vyšetřovací skupiny 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany a jejich podíl na perzekuci vojenských osob v letech 1948–1950*. In: KARPÍŠEK, Jaromír – STURZ, Zbyněk – BLÁHOVÁ, Marie (a kol.):

České, slovenské a československé dějiny 20. století. XII. díl. Hradec Králové 2018, s. 201–212.

BLÁHOVÁ, Ivana – BLAŽEK, Lukáš – BOŠTÍK, Martin – STARÁ, Tereza: *Jménem republiky! Osm případů zvládnuté komunistické justice*. Praha 2015.

BŘACHOVÁ, Eva: *Akce „D“ a internace československých důstojníků v TNP Mírov*. In: *Politické elity v Československu 1918–1948, Sešity Ústavu pro soudobé dějiny*, sv. 20, Praha 1994.

CÍLEK, Roman: *Přejde vás smích... aneb Prokletí moci. 1948–1953: pohled do zákulisí politických zločinů*. Praha 2008.

EMMERT, František: *Československé legie v Rusku*. Praha 2018.

GROSPÍČ, Jiří – CHOVANEC, Jaroslav – VYSOKAJ, Juraj: *Košický vládní program - program budování lidově demokratického Československa*. Praha 1977.

HANZLÍK, František – POSPÍŠIL, Jan – POSPÍŠIL, Jaroslav: *Sluha dvou pánů*. Vizovice 1999.

HANZLÍK, František: *Bez milosti a slitování. B. Reicin-fanatik rudého teroru*. Praha 2011.

HANZLÍK, František: *Diskriminace a perzekuce vojáků v Československu v letech 1945-1955*. Praha 2015.

HANZLÍK, František: *Vojenské obranné zpravodajství v zápasu o politickou moc 1945-1950*. Praha 2003.

KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno 2001.

KRAJINA, Vladimír – MACHOTKA, Otakar – SCHWARZENBERG, František – KOTRLÝ, Josef – PEJŠA, Oskar: *Pražské povstání 1945*. Washington 1965.

- KURAL, Václav – ŠTĚPÁNEK, Zdeněk: *České národní povstání v květnu 1945*. Praha 2008.
- KUTLVAŠR, Karel: *Můj Zborov*. In: Památce pětiletého výročí bitvy u Zborova. Praha 1922, s. 42-44.
- LANGER, František: *Pamětní kniha 1. střeleckého pluku Jana Husi*. Praha 1920.
- LÁNÍK, Jaroslav: *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Praha 2005.
- MAREK, Jindřich: *Barikáda z kaštanů. Pražské povstání v květnu 1945 a jeho skuteční hrdinové*. Cheb 2005.
- MÁLEK, Jiří: *JUDr. Vlastislav Chalupa, agent StB*. In: *Securitas Imperii*, 2, 1995, s. 46-90.
- PEJČOCH, Ivo: *Vojenské osoby popravené v období politických procesů v Československu v letech 1948-1955*. Praha 2009.
- PODOLSKÝ, Karel: *Divizní generál František Hrabčík*. In: Sborník prací historických XIV, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas philosophica, Historica 26-1994, Olomouc 1994, s. 83-92.
- PŘIBYL, Zdeněk: *Profesor Wenig-Malovský v mých vzpomínkách*. Praha 1999.
- SLANINA, Josef – VALIŠ, Zdeněk: *Generál Karel Kutlvašr*. Praha 1993.
- STEHLÍK, Eduard – ČERNÝ, Karel – CHRÁST, Radim: *Legionáři s lipovou ratolestí I. Tváře československé armády – 16 generálů-legionářů*. Žďár nad Sázavou 2013.
- ŠEDIVÝ, Zdeněk František: *Domeček. Mučírna na Hradčanech*. Brno 2004.
- ŠOLC, Jiří: *Znamení trojského koně: životní příběh majora Jaromíra Nechanského*. Praha 2008.

VOREL, Jaroslav – ŠIMÁNKOVÁ, Alena – BABKA, Lukáš: *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech. 3 díl.* Praha 2004.

Periodika

BÁRTOVÁ, Markéta: „...Řekl mi, že mi páni vzkazují, že chci pnu jako pes.“ Případ pplk. Ludvíka Macháčka. Paměť a dějiny – Revue pro studium totalitních režimů, 11, 2017, č. 4, s. 62–72.

KUDRNA, Ladislav: *Vojenské obranné zpravodajství (1945-1950). Vývoj, organizační struktury, personální obsazení.* Paměť a dějiny – Revue pro studium totalitních režimů, 2, 2008, č. 1, s. 76-89.

Seznam příloh

PŘÍLOHA A – Generál Kutlvašr na Slavnosti „Bartoš“

Zdroj: ABS, f. Ústředna Státní bezpečnosti, sign. 305-655-4, 28. 9. 1945.

PŘÍLOHA B – Parte Velkoněmecké říše

Zdroj: ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, nedat. [1945]

PŘÍLOHA C – Leták „V nový život“

Zdroj: ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-5604 MV, 2. 11. 1948, s. 1-4.

PŘÍLOHA D – Vězeňské fotky K. Kutlvašra

Zdroj: NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy, Osobní vězeňský spis Karla Kutlvašra, 10. 11. 1950.

PŘÍLOHA A

Generál Kutlvašr na Slavnosti „Bartoš“

PŘÍLOHA B

Parte Velkoněmecké říše

Jeden Vůdce, jedna Říše,
jeden lid.
ach, odejděte, stíny zkrvavené...

Zdrčení těžkou ránou Osudu, oznamují podepsaní všem soukmenovcům a kolaborantům, že Prozřetelností byla povolána před soudnou Stolicí Boží jejich krvelačná dcera, matka, macecha a teta, paní

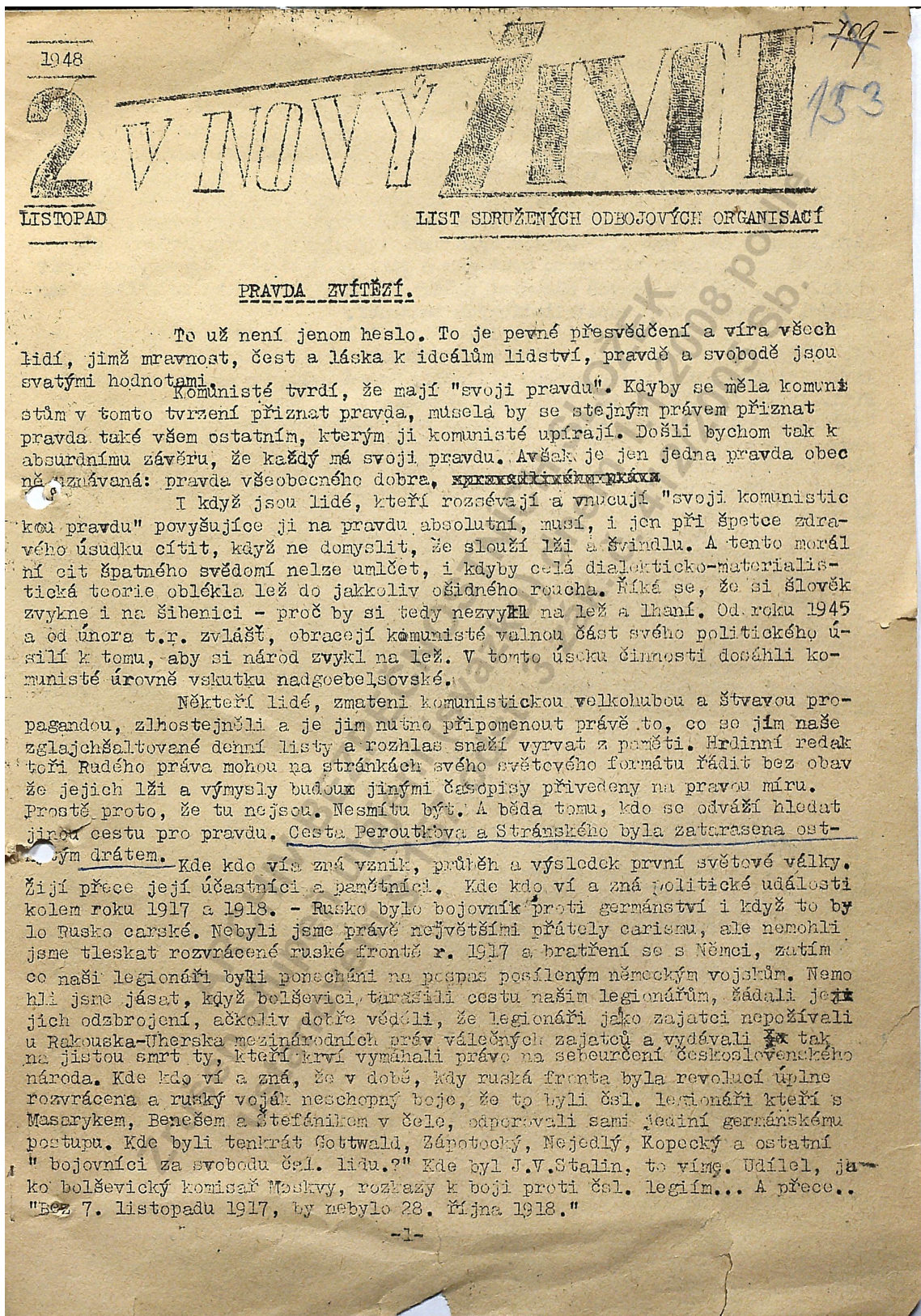
VELKONĚMECKÁ ŘÍŠE

sociální stát nejvyšší kultury zplozený nacistickými stvůrami L. P. 1933

Po hrdinném odporu a vyrovnání všech vlomů plánovitě vystřílela všechny náboje až do posledního a pak zvolna zdechla v mladistvém věku 12 let na den 5. máje 1945 v rozvalinách Berlína následkem vykrvácení svého srdce, odevzdána do vůle a rukou geniálního Führera a kaprála Adolfa Hitlera.

Tělesná schránka bestiální nebožky bude rozčtvrcena spojeneckými armádami a její duchové utraceni. Koncentrační tábory budou zachovány jako velkomyslný její odkaz Evropě a všemu lidstvu.

SS, SA, NSDAP, Hitlerjugend, Volkssturm zplozenci	Adolf Hitler, Josef Göbels, Heinrich Himler, rodiči	Emil Hácha, Eman Moravec Adolf Hrubý střelcové
---	---	--

Kázáníčka o špatnostech Masarykovy a Benešovy republiky jsou dnes obecně známá. Republika byla ve vývoji, připravíme a příznajně ji někde
ré vady. Ale stejně nespornou pravdou je, že to byli komunisté, kteří absen
cí, hlasováním nebo obstrukcí zmenšovali rávrly sociálně demokratické stra
ny a národně socialistické strany jen proto, aby uskutečnění sociálních a
hospodářských zlepšení, která nepocházela od nich, nemohla být splněna a tak
v cizích státech a pro cizí zájmy, republiku bourali a zřezovali ji.

Byli to komunisté, kteří volali " pryč s militarismem", provo
lávali hanku naší armády, ačkoliv byla určena jedine k obraně státu v kte
rém sami žili. Komunisté tímto postojem a jako nepřeci soc. demokracie a ná
socialistů, byli v pravdě hlavními škůdci sociálního pokroku ve státě a tím
přímými podporovateli kapitalistických tendencí.

Rok 1938, Mnichov, 15. březen 1939. Také tato historie je zná
ná. "Všichni nás opustili, jen SSSR nám zůstal věrný." Nelze na těchto něho
lika listech hodnotit dopodrobna události, které byly zhodnoceny povolaněj
šími. Jedno je však jisté: byli jsme skutečně sami, všemi opuštěni. Proč?
Porážka Francie a ústup Anglie za kanál to určily. Nebyly na válku připra
veny. Také ve Francii křičeli komunisté "pryč s militarismem" a Rusko? ..
Slavnostně protestovalo, uzavírajíc zároveň s Německem pakt o neútočení a
pomoci. Naši diplomatičtí zástupci musili v SSSR převzdat na příkaz své ú
dy Němcům. - Opustili nás všichni.

Není třeba reklamace. Zradila-li daladierovská Francie, a
chamberleinovská Anglie, stejně zradilo i beckovská Polsko, carské Bulharsko
a královské Rumunsko. Byla-li tato zrada odčinena u posledních tří zřenu re
žimů, jak se nám tvrdí, byla změněna vláda i ve Francii a v Anglii. Jedno
však zůstane pro toto období trvalou lézí: tvzení čsl. komunisti, že to by
la jediná komunistická strana, která nezapomněla a zůstala věrná. Komu? Stá
tu, který bourala a který nenáviděla, čí lidu, pro který 20 let nic
nedělala? - Zdá se nejpravděpodobnější, že slepému poluženství SSSR. Dneš
ní praxe komunistického režimu to potvrzuje.

.ooo.

ZPRÁVY.

Žádáme všechny bojové skupiny i jednotlivce, aby upustili od tero
ristických akcí i od rozsáhlých sabotáží v průmyslu, neboť tyto výsledky se
jeví vzhledem k celkovému zaměření odboje ne docela správnými a nevyváží
mnohdy risiko o němž jsou podnikány.

Na ostravsku byla potlačena "černá" stávka havířů. Vedoucí byl zatčen
a SNB donutilo horníky k nastoupení práce.

V Pödkrkonosi pátrají sovětští odborníci po dalších nalezištích ura
nové rudy.

X

Ministerský předseda A. Zápotocký měl v trestním rejstříku poznámku
"práce se štítící".

X

V Hradci Králové je jedno z výcvikových středisk pro židovské bojové
piloty. Stávající režim podporuje mimo to palestinské bojující židy zbraně
mi a letadly typu "Messerschmitt" tuzemské výroby.

X

Rolníci na kolínsku, chlumecku a hradecku, u vědomí, že musí svou pů
du nabídnout k združstevnění, nemohli půdu přidělenou z parcelovaných stat
ků. - Projev důvěry k režimu, kterým se pan min. Ďuriš nechluví.

X

22.

- 710 -
154

OTÁZKA DNEŠKA.

V podstatě je obsažena v zásadě, rozhodnout se pro přítomnost nebo pro ~~budoucnost~~ budoucnost. Rozhodnout se pro přítomnost, znamená rozhodnout se pro zločin. Pro stejný zločin, pro jaký se rozhodli Němci po nástupu Hitlera k moci: Pro zotročení člověka stranickou ideologií, pro nenávisť jed - něch proti druhým, pro likvidování osobních svobod a majetku, pro štvání na jinověrné, pro nedostatek, žaláře strach a lež.

Německá nacistická strana, která si toto všechno předurčila a ta - ké plnila, jako cestu k získání a utvrzení moci, byla civilisovaným světem po právu nazvána organizací z l o č i n e c k o u a jako taková také celým civilisovaným světem odsouzena.

Němcům se přisuzuje vina, že, ačkoliiv o těchto skutečnostech vě - děli, neprotestovali proti nim, ani se proti nim nepostavili na odpor. Němeč - tí političtí a váleční zločinci se bránili tvrzením, že německý lid s pro - gramem a tudíž i s praxí nacistické strany souhlasil a v tomto souhlase ně - meckého lidu našly veškeré politické, vojenské i policejní akce své oprá - vření. Nacisté žili ve svobodě a bez útlaku. A pokud prý bylo nutno sáhnout trestným sankcím, stalo se tak po právu, protože persekuce se vztahovala jen na ty, kteří se provinili proti nacistické straně, jako vládnoucí síle velkoněmecké Říše.

Souhlasit s tímto názorem nacistických zločinců, znamená, rozhod - nout se pro přítomnost.

Netvrdí snad komunisté, že jejich členové nepociťují žádný teror a útlak, nežalárují snad "po právu" jen ty, kteří se provinili svým kritie - kým postojem ke komunismu, jako vládnoucí síle ve státě, nezglajchšaltovali snad tisk i uměleckou tvorbu, není snad nynější parlament "Reichstáger" udr - žovaným jen pro ovace komunismu, které na dané znamení propukají a na dané znamení zmlkají, nezabývají snad existencí ty, na jejichž místa potřebují po - sadit "své lidi", nenutí a nesvazují snad člověka, jako za protektorátu, všelijakými "čestnými" prohlášeními loyality a souhlasu s akcemi s nimiž ne - souhlasí a rozumě nikdy souhlasit nemohou, nemá snad sebernější záruka ne - souhlasu za následek výsledky a ztrátu existence?...

Rozhodnout se pro přítomnost, zmenšuje sice na neurčitou dobu obezpečí persekuce, ale ponižuje zároveň člověka na otroka, na život a na smrt závislého na blahovolnosti komunistické partaje. Slovo komunistického komisaře rozhoduje o existenci, majetku i svobodě. ..

NE ! Československý člověk se nenechá nikdy obvinít, že bez pro - testu souhlasil s násilím páchaným na jeho spoluobčanech a že byl povolný zlu . Naopak: československý občan dokáže skutky, že ~~pro~~ svoboda a lidská práva jsou pro něho ideály, pro které stojí za to bojovat.

Lidó,- máte zdravý úsudek a dovedete rozpoznat dobré od špatného. Zachovejte si tyto vlastnosti co nejdéle - budete je potřebovat. Nejsou-li nyní žádoucí, je i v tom znak mizerie přítomnosti.

Netoužíme po ničení na co nám nestačí síly ani schopnosti nebo na co bychom neměli právo. Toužíme a chceme svobodu pro všechny. A to je roz - hodnutí, s kterým jdeme vstříc budoucnosti. A pro tuto budoucnost, svobod - nou a lidskou, se občané připravujte - dobře připravujte. Pro ni samotnou, i pro její znovuzískání. Všichni musí znát své správné místo a svůj úkol - třeba se zbrání, bude-li to potřeba.

A ž p ř i j d e č a s, n e s n í b ý t n e r o z h o d n ý c h.

TAKE VE FRANCII.

Hornická stávka ve Francii trvá už osmý týden. Francie ztrácí denně statisíce tun uhlí a francouzské rodiny teplo svých příbytků. O co ve Francii jde, jaký výsledek má stávka skutečně přinést a komu má posloužit. - Před osmi týdny nařídila francouzská odborová organizace, ovládaná komunisty, stávku horníků. Důvod: zvýšení mezd. Vláda požadavek odborů s ohledem na zaměstnance ostatních průmyslových odvětví, splnila na nejvyšší možnou míru. Stávka pokračuje dál. Je zřejmé, že komunistům v odborové radě nejde už o dělníky a mzdy. Kdyby odborové organizaci šlo o mzdové požadavky horníků, musila by po nabídce vlády mít aspoň dobrou vůli k jednání a řešení mzdové otázky francouzských horníků smírnou cestou. Kdyby komunistům ve francii na své zemi a jejím lidu záleželo, nenechali by své doly zaplavit vodou, francouzský dělník by už dávno pracoval naplno, francouzské rodiny a děti by nemusely stydnout v nevytopených bytech, francouzská vláda by nemusila platit ze svých skrovných finančních rezerv cizí uhlí a ochuzovat stát..... kdyby ovšem francouští komunisté chtěli pracovat ~~pro~~ skutečně pro Francii a její lid. To však francouští komunisté, právě tak jako komunisté v ostatních zemích, nechťejí a ani nesmí odtit není slučitelné se zájmy a potřebami SSSR, jako protektora všech komunistů na světě, pracovat pro vlast a pro stát, kde nemají komunisté výlučnou moc. Práce pro SSSR je jednoznačná a má své zásady s trvalou platností pro komunisty ve všech státech: francouští komunisté odevzdají zemi do bezpodmínečné závislosti SSSR a sovětský Svaz za to dodá Francii bolševickou ideologii a metody jak ji udržet. V dialektické terminologii se těmto zásadám říká "obchodování na podkladě rovný s rovným" - lidé, kteří nehodnotí chytrost podle výše postavení a míry moci tomu říkají obchod s otroky. Je kupodivu, jak Československo, stát s ohromnou potlačenou a nespokojenou většinou, nashází taklik porozumění a štědrosti s kdejakou bouračskou komunistickou akci ve světě, jak má hned pohotově odsuzující komentáře o útisku, nestobodě a vraždění pro státy, kde nemohou komunisté ani přes nejnejrozsaňlejší svobodu prorazit. Slušelo by věru komunistické klíce v Československu starat se víc o svobodu doma, kde se jí více nedostává, než jinde. V Americe je desetkrát méně komunistů, než v Československu nekomunistů, ve Francii ztratili komunisté 30 mandátů při posledních volbách - díky "mírové" politice SSSR a práci donáček komunistů, v Anglii mají komunisté v parlamentě jednoho poslance při absolutní volební svobodě. A přeci se zdá komunistickému režimu v Československu nezbytným, štvát a nadávat na ~~na~~ tyto státy jako na hnízda nesvobody a útlaku, přece se jim zdá nutným vydírat z československých občanů peníze na t.zv. pomoc francouzským stávkujícím horníkům, - ve skutečnosti však lidem, kterým stávkauž přestala být prostředkem k dosažení zvýšení mezd a stala se politickým nástrojem Kominformy k hospodářskému rozvratu Francie a tak příležitostí k nastolení bolševické diktatury. Na to poskytla Československý lid francouzským komunistům podporu 250 milionů a Kominforma 120 miliónů franků ~~na~~ - Jugoslávie, kde se není do čeho obout a čím ošatit, byla hozena kominformou a všemi ostatními poddanými "Slovany" přes palubu. Lidé, nehoráete se proto na komunisty, ono to bude j e d n o u lepší....

PŘÍLOHA D

Vězeňské fotky K. Kutlvašra

